

1	-----	מדרש פנים אחרים
1	-----	מדרש פנים אחרים נוסח א פרק א
6	-----	מדרש פנים אחרים נוסח ב פרק ב
9	-----	מדרש פנים אחרים נוסח ב פרק ג
11	-----	מדרש פנים אחרים נוסח ב פרק ד
13	-----	מדרש פנים אחרים נוסח ב פרק ה
14	-----	מדרש פנים אחרים נוסח ב פרק ו

מדרש פנים אחרים

מדרש פנים אחרים נוסח א פרק א

יתברך שמו של הקב"ה שהוא יחיד בעולמו ואין שני לו. כתיב ויהי בימי אחשורוש רב אמר ווי היה ושמואל אמר אחשורוש שהושחרו פני ישראל כשולי קדירה ונעשו הכל רשין בימיו שנאמר וישם המלך אחשורוש מס על הארץ (אסתר י א):

הוא אחשורוש. הוא ברשעתו מתחלתו ועד סופו:

המולך. אמר רבא שמלך מעצמו אמרי לה לשבח ואמרי לה לגנאי אמרי לה לשבח דלא הוה איניש דחשיב למלכותא כוותיה ואמרי לה לגנאי דלא הוה חשיב למלכותא אלא דיהיב ממונא יתירא וקם:

המולך מהודו ועד כוש. רב ושמואל חד אמר הודו בסוף העולם וכוש בסוף העולם וחד אמר הודו וכוש בהדי הדדי קיימו כשם שמלך עלייהו כך מלך על כל העולם כולו:

בימים ההם כשבת המלך אחשורוש על כסא מלכותו אמרו חכמים כשמלך אחשורוש בקש לישב על כסא שלמה דכתיב בה וישב שלמה על כסא ה' (דה"א כט כג) אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע כסא שכתוב בו כסא ה' ישב עליו אותו רשע עשה למען שמך ואל תנבל כסא כבודך והיאך נמצא כסא זה במדי לאחר מיתתו של שלמה עלה שישק מלך מצרים ונטלו בכתובת בתו הה"ד ויהי בשנה החמישית עלה שישק מלך מצרים על ירושלים (דה"ב יב ה) (כדלעיל עד בשנה השלישית ישב עליו ועשה משתה לכל שריו ועבדיו הה"ד בשנת שלש למלכו וגו'):

כתיב אחר הדברים האלה גדל המלך וגו'. מאי אחר הדברים האלה אחר שברא הקב"ה רפואה למכתן של ישראל דא"ר שמעון אין הקדוש ברוך הוא מכה את ישראל אלא א"כ ברא להם רפואה למכה שנאמר כרפאי לישראל (הושע ז א) אבל לאומות העולם אינו כן אלא מכה אותם תחלה ואח"כ בורא להם רפואה שנאמר ונגף ה' את מצרים נגוף ורפוא (ישעיה יט כב) איזה רפואה ברא להם מה כתיב למעלה מן הענין בימים ההם ומרדכי יושב וגו':

כתיב ויבז בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו מה ראה המן שנתקנא במרדכי א"ר פנחס שני עשירים עמדו בעולם אחד מישראל ואחד מאומות העולם קרח מישראל שמצא אחד מאוצרותיו של יוסף ואחד

מאומות העולם זה המן שמצא אחד מאוצרותיו של מלכי יהודה ראה המלך שהיה עשיר ובניו היו גיבורים וגידלו ורוממו על כל שריו ועבדיו וצוה שיהיו כורעים ומשתחיים לפניו מה עשה אותו רשע הלך ועשה לו צלם מרוקם בבגדו כנגד לבו והיו משתחיים לו וכל מי שהיה משתחוה לו היה משתחוה לע"ז ראהו מרדכי ולא קבל עליו לעבוד ע"ז שנאמר ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה וראה המן שאין מרדכי משתחוה לו ונתמלא עליו חימה אמר היך היהודים שונאים אבותי מעולם אומר למלך ויאבדם מן העולם:

כתיב הפיל פור הוא הגורל. ר' יוסי אמר (איסטרוגלוס) [איסטרוגלוס] היה המן וכתב פיתקין והפיל גורל על המזלות לידע בין יום ליום ובין חדש לחדש ובין מזל למזל. תנו רבנן כיון שאמר המן הרשע להפיל גורלות על ישראל בא לו יום ראשון והפיל גורלות ורוח הקודש צווחת ואומרת על עמי ידו גורל (יואל ד ג) חזר הגורל לפניו יצתה בת קול ואמרה לו רשע גורלך שלך הוא להצלב על העץ חזר אותו הרשע והפיל גורלות על שבעת ימי בראשית באותה שעה הלך יום ראשון לפני הקב"ה ואמר רבונו של עולם בי בראת שמים וארץ ואמרת אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי (ירמיה לג כה) (כדלעיל עד לדגים לא מצא כלום שמח המן הרשע בלבו ואמר כשם שדגים נבלעים כך שונאי ישראל נבלעים בידי יצתה בת קול ואמרה רשע דגים שאמרת פעמים בולעין ופעמים נבלעים והמן הרשע נבלע ושורפין אותו ואת בניו בגיהנם בכל שנה ושנה שנאמר תשיתמו כתנור אש לעת פניך ה' באפו יבלעם ותאכלם אש (תהלים כא י)). א"ר שמעון בשעה שאמר המן לאחשורוש נאבד את ישראל אמר אין אנו יכולים להם לפי שאלקיהם אינו עוזבן כל עיקר ויש לנו ללמוד מפרעה וממלכים הראשונים שהיו גיבורים ממני ועמדו עליהם ונפלו תחתיהם ובטלו מן העולם והיו לחרפה ולקלון לכל הדורות חדל לך מן הרעה הזאת משל אחשורוש והמן לשני בני אדם לאחד שהיה לו תל בתוך שדהו וכו' (כדלעיל עד הכסף נתון לך):

[ויבז בעיניו]. משל למה הדבר דומה לעוף שקינן על שפת הים עמד הים וצף את הקן בא העוף לקינו ולא מצאו מה עשה התחיל ומילא פיהו מים והקיא ליבשה והיבשה לים א"ל כו' סוף כמה תוסיף לעולם לא תחמי ולא עוד אלא שישראל משולין לעפר מלמד שאם אין עפר אין תבואה ואם אין ישראל אין העולם מתקיים שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה וגו' (ירמיה לג כה) ועוד נמשלו ישראל לחול שאם מילא אדם קדירה אוכלין והשליך בה מלוא קומצו חול מקהה שיניו של אוכלו וכן כל הנוגע בישראל תקהינה שיניו שנאמר כל אוכליו יאשמו (ירמיה ב ג):

ויקראו סופרי המלך. ויכתב ככל אשר צוה המן. וזוהי אגרת שכתב המן האגגי ושלח לכל ממלכות הארץ ולכל גדולי אומות העולם להרוג ולאבד כל ישראל. כתבתי אני גדול המלך ושני לו ראש לסגנים ושביעי לסריסים ומובחר שבגדולי המלכות הסכמתי אני וכל (אפריסין) [אפרכין] וכל שרי המלך ופחות וסגנים וכל מלכי בני קדם והאחשדרפנים הוסכמנו כולנו בעצה אחת בפה אחד ובדבור אחד ולשון אחד כתבנו מרשות המלך אחשורוש וחתמנו בטבעתו שלא להשיב על עסק הנשר הגדול שהיה כנפיו פרושים על כל העולם כולו ולא היה עוף בהמה וחיה יכולין לעמוד בפניו עד שבא הארי הגדול והכה את הנשר מכה גדולה ונשברו כנפיה ונמרטו אגפיה ונתקצצו רגליה ונעשה כל העולם כולו בנחת בשלוה והשקט מיום שנדדה מקינה עד היום הזה ועכשיו אנו רואים שהיא רוצה לגדל ולפרוח נוצה ואגפיה ורוצה לכסות אותנו ואת כל העולם כולו כדרך שכיסה ושיסה את אבותינו הראשונים שהיו לפנינו לכן נקבצו כל גדולי מלכי מדי ופרס מרשות המלך אחשורוש וכתבנו לכם להיות כולנו בעצה אחת להכין פחים לנשר זו ללוכדה קודם שיגדל כחה ותחזור אל קינה וראינו למרט אגפיה ולשבור כנפיה ולהאכיל בשרה לעוף השמים ולבקע ביציה ולפצוע אפרוחיה ולעקור זכרה מן העולם ולא תהא עצתינו כעצת פרעה שגזר על הזכרים והניח את הנקיבות ולא כעשו שאמר יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי (בראשית כז מא) ואניח

את בניו להיות לי לעבדים ולא כעמלק שרדף אחר ישראל והרג נחשלים שבהם והניח גיבוריהם ולא כנבוכדנצר שהגלם והניחם והושיבם בכסא מלכותו ולא כסנחריב שהגלם אל ארץ כארצם אלא הסכמו ברוח ברורה להרג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן ולא יהיה להם לא זכר ולא שם ולא זרע בעולם שלא יעשו בנו כדרך שעשו בזקינינו ובאבותינו ובגדולינו שהיו לפנינו שכל מי שעשה עמהם טובה לא גמלוהו אלא רעה וראוי לנו ללמוד מפרעה העני שעשה עמהם כמה טובות כדלעיל עד וייטב הדבר לפני המן ויעש העץ:

פתשגן הכתב וגו'. א"ר נפחא בעלילה וכו' כדלעיל עד מיד נתגלגלו רחמיו של הקדוש ברוך הוא עליהם ושיבר את החותמות וקרע את האגרות והפר עצתו של המן ומחשבותיו והצמיח ישועה לישראל ולמרדכי ולאסתר לקיים מה שנאמר כל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק (תהלים עה יא):

בלילה ההוא נדדה שנת המלך. א"ר יוחנן נדדה שנת מלכו של עולם וקרא לאבות העולם ואמר להם בניכם נתחייבו כלייה אמרו לפניו רבש"ע מפני מה אמר להם מפני שלא קידשו את שמי בימי נבוכדנצר הרשע ועשאוני כמו שאין בי כח להציל אמרו לפניו רבוננו של עולם כל מה שתרצה עשה מהם כיון שראה הקב"ה שגברה מידת הדין עמד מכסא דין וישב על כסא רחמים ואמרה כל פמליא שלו לפניו רבוננו של עולם לא בראת העולם אלא בשביל תורה שנתת לישראל והכל עומד בזכותן של ישראל שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי (ירמיה לג כה) אם אומה זו אתה מאבד אנו מה תהא עלינו אמר להם לא יפה עשו לפני אמרו לפניו רבש"ע גלוי וידוע לפניך שמיראה עשו את הדבר הזה מיד נתמלא הקדוש ברוך הוא רחמים על ישראל שלח וקרא לכל עצי בראשית אמר להן מי יתן נפשו לתלות עליו רשע תאינה אמרה אני אתן את נפשי לתלותו עלי וממני מביאין ביכורים ישראל לבית המקדש ולא עוד שבי נמשלו ישראל שנאמר כביכורה בתאינה בראשיתה וגו' (הושע ט י) גפן אמר אני אתן את נפשי שממני מנסכין יין בבית המקדש ולא עוד אלא שבי נמשלו ישראל שנאמר גפן בוקק ישראל (הושע י א) וכו' כדלעיל וכיון שקיבל עליו קוץ השתיק הקב"ה כל עצי בראשית ואמר הואיל ונתת נפשך לתלות עליך רשע זה שרצה לאבד בני ישראל בניי יתלה עליך באותה שעה קרא אותו רשע לחכמיו ואמר להם עשו לי עץ גבוה חמשים אמה לתלות מרדכי עליו כדי שיראו אותו כל המדינות אמרו לו אין נמצא עץ גבוה חמשים אמה אלא בדירה שלך מה עשה אותו רשע סתר כל אכסדרה שלו ונטל קוץ מביטו והכינו ונפל עליו מודדו מיד השיבו גבריאל ואמר לו לך נאה העץ ולעצמך מששת ימי בראשית מתוקן. ורבנן אמרו נדדו עליונים ונדדו תחתונים ורבא אמר שנת אחשוורוש ממש נפלה מילתא בדעתיה ואמר מאי האי דזמינתה אסתר להמן בהדאי דילמא עצה קא מיעצני עלויה דההוא גברא למיקטליה הדר אמר אי הוי הכי לא הוי איניש דרחים עלי דהוה מודע לי חזר ואמר דילמא איכא איניש דעביד לי טובו ולא פרעתיה משום הכי מימנעי אינשי ולא אתו ומגלי לי ועוד אמרו חכמים ירד מיכאל אצל אחשוורוש ונדד שנתו כל הלילה וחיבתו בקרקע שס"ו פעמים כו' כדלעיל עד והמן נדחף אל ביתו אבל מבתו וחפוי ראש ממה שאירע לו:

וישב מרדכי. מלמד ששב לשקו ולתעניתו. ויספר המן לזרש אשתו ויאמרו לו חכמיו וזרש אשתו אם מזרע היהודים מרדכי וגו'. א"ר יוחנן כל האומר דבר חכמה אפילו מאומות העולם נקרא חכם אמרו לו אם משאר שבטים קאת יכלית ליה ואם משבט יהודה [ובנימין] אפרים ומנשה לא יכלת ליה יהודה כתיב ידך בעורף אויבך (בראשית מט ח) באפרים ובנימין ומנשה כתיב לפני אפרים ובנימין ומנשה עוררה [את] גבורתך (תהלים פג):

כי נפול תפול פניו. דרש ר' יהודה בר' אלעאי שתי נפילות הללו למה אמרו לו אומה זו משולה כעפר ומשולה ככוכבים כשהן יורדין יורדין עד לעפר וכשהן עולין עולין עד לשמים:

עודם מדברים עמו. וכו' עד ויתלו את המן:

וחמת המלך שככה. שתי שכיכות הללו למה אחת של מלכו של עולם ואחת של אחשוורוש:

ליהודים היתה אורה ושמחה. ר' יצחק פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא שיר המעלות לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם (תהלים קכד א ב) אדם ולא מלך ושמואל אמר לא מאסתיים [ולא גאלתיים לכלותם (ויקרא כו מד) לא מאסתיים] בימי יונים לא געלתיים בימי אספסינוס קיסר לכלותם בימי המן להפר בריתי אתם בימי רומיים כי אני ה' אלקיכם בימי גוג ומגוג מי שפרע מהמן הרשע בימים ההם ובזמן הזה וקלקל את מחשבתו והשיב גמולו בראשו והראנו מפלתו הוא יפרע מכל שונאינו ויראנו מפלתם וישחית וישפיל ויכניע את כל הקמים עלינו ויראנו מהם כנקמת המן כמו שאמר הארי לחיות מה עשה הארי קיבץ כל טרפו וזימן כל החיות ועשה להם סעודה ועשה להם סוכות מעור הטרף כשהן יושבין אוכלין אמרו לארי לישרי לן מר עמד עליהם ואמר כד חמיתי בעילאי אחמי בתתאי כך יעשה הקדוש ברוך הוא הוא יחמי לן בקדמאי יחמי לן בבתראי ויקיים לנו מקרא שכתוב והלכו אליך שחוח בני מעניך וגו' (ישעיה ס יד) ויקבץ נפוצותינו מארבע כנפות הארץ ויגאלנו מהרה ויוליכנו לבית עולמים כמו שהבטיחנו על ידי חוזיו ועתיד הקב"ה לפייס את ישראל לעתיד לבא ישגר הקדוש ברוך הוא את אברהם לפייס את ישראל עמו ואומר להם בתי קבלי פיוסין מלפני המקום אומרת לו ממך אקבל פיוסין שלא חסרתה על בנך יחידך ועוד ישגר לה יצחק אומר לה בתי קבלי פיוסין מלפני המקום אמרה לו ממך אקבל פיוסין שברכת את עשו הרשע שהחריב את ביתו ושרף את היכלו והגלה את בניו לבין אומות העולם ועוד ישגר לה יעקב ואומר לה בתי קבלי פיוסין מלפני המקום אמרה לו ממך אפייס שנשאת שתי אחיות ועברת על מה שכתוב בתורה ואשה אל אחותה לא תקח לצרור (ויקרא יח יח) וישגר לה הקב"ה כל הנביאים והיא משיבה להם תוכחות מיד ילך הקדוש ברוך הוא אצלה ויאמר לה בתי כל כעס זה למה אמרה לו לא יפה אכעוס שקיללתני והגליתני לבין האומות עד שנעשה פני כשולי קדירה ולא זכרת מעשה סיני שהקדמתי נעשה לנשמע ולא עוד אלא שאני מתיירא שלא תחזירני לבושתי הראשון א"ל הקב"ה בתי מעשה סיני זכות הוא לך חובה הוא לך כתבתי בתורתך לא תרצח לא תנאף לא תגנוב ומה כתיב בך (הגנוב ורצוח) [ורצח וגנוב] ונאוף (הושע ד ב) כתיב בתורה כבוד את אביך ואת אמך ומה כתיב בך אב ואם הקלו בך (יחזקאל כב ז) כתיב בתורה זכור את יום השבת לקדשו ומה כתיב בך ואת שבתותי חללת (שם שם ח) אבל תנחומין לפיוסין שלא תהיה גאולה זו כגאולה ראשונה זו לא תהיה לה הפסק עולמית שנאמר אל תיראי כי לא תבושי (ולא) [ואל] תכלמי כי לא תחפירי [כי] בושתי עלומיך תשכחי וחרפת אלמנותיך לא תזכרי עוד (ישעיה נד ד):

ויהי באמרם אליו יום ויום. אמר ר' יודן בשם ר' בנימין בניה של רחל ניסן שוה וגדולתן שוה וכו' כדלעיל ר' לוי אמר בשם ר' חמא בר חנינא א"ל משה הזהירנו בתורתך ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה (דברים כז טו) ר' יהושע אמר אמר להן ישעיה הזהירנו בנבואתו חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא (ישעיה ב כב) אמרין להון תאמר לזה להשמיד להרוג ולאבד אמר להון והגידו ליה ולא עוד איסגינטירין של הקדוש ברוך הוא הוא בנימין וכי איסגינטירין של מלך משתחוה להדיוט [הה"ד] ותגשן השפחות הנה וילדיהן ותשתחוין ותגשן גם לאה וילדיה וישתחוו ואחר נגש (גם) יוסף ורחל וישתחוו (בראשית לג ו ז) אמר זקיני לא השתחוה לזקינך ועדיין לא נולד בנימין ואמרין ליה ואמר להון אמר להון ואמרין ליה והגידו ליה:

וירא המן כי אין מרדכי. אמר ר' אייבו תחשכנה עיניהם מראות (תהלים סט כד) לפי שראיית עינים של רשעים מורידן לגיהנם וכו' כדלעיל:

ויאמר המן למלך אחשורוש ישנו עם אחד. ישן לו אחד מהם אותו שכתוב בו ה' אחד אמר ר' ברכיה בש"ד אלעזר אמר לו הקב"ה אני אין לפני לא שינה ולא תנומה דכתיב הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל (תהלים קכא ד) ואתה שנית אותי ואמרת יש שינה לפני חייך שמתוך שינה אני אעורר על אותו האיש ומפסגו מן העולם שנאמר וייקץ כישן ה' (שם עח סה):

ד"א ישנו עם אחד. ישנים הם מן המצוות א"ל אחשורוש ישנים הם ואתה מבקש לעוררן עליך א"ל לית אנא יכיל להון ערק אנא א"ל להיכן את ערק אם את נתון בחדרי חדרים יש להם כמה נביאים שהם מביאין על המטמונות שלך כמו שעשו לבבל הה"ד באו לה מקץ פתחו אבוסיה (ירמיה נכו) א"ל מפוזר ומפורד הן. ה' הכא וי' הכא והא כל שכן דאינון מתכנשין ואתיין עלך א"ל מפוזר מה פרדה זו אינה קולטת זרע כך אין אחד מהם קולט וזוכה לאומות העולם שכן כתב להן משה לא תתחתן בהם (דברים ג ז):

ד"א ישנו עם אחד. א"ל שיניהון רברבין שהן מכניסין פיקה בממונו של עולם חדא לשבתא יומא דשבתא וכו' כדלעיל:

ולמלך אין שוה להניחם. אמר ר' לוי כל מה שהיה המן מקטרג מלמטה היה מיכאל מלמד עליהם סניגיריא מלמעלה וכו' כדלעיל עד הכסף נתון לך העץ נתון לך חושבנא דדין כחושבנא דדין:

ויקראו סופרי המלך. [ויכתב ככל אשר צוה המן]. כתיב ויצו פרעה (שמות א כב) פרעה צוה והקדוש ברוך הוא לא צוה פרעה צוה כל הבן הילוד (שם) והקב"ה לא צוה המן צוה להשמיד להרוג ולאבד וה' לא צוה מה בידך מי זה אמר ותהי ה' לא צוה ומה צוה ישוב מחשבתו הרעה וגו' וכן הות ליה ותלו אותו ואת בניו על העץ אמר ר' לוי ארורין הן הרשעים שהן מתעמקין עצות רעות על ישראל כל אחד אומר עצתי יפה מעצתך עשו אמר שוטה היה קין שהרג הבל בחיי אביו ולא היה יודע שאביו פרה ורבה שהוא נכנס אצל אמו והוליד שת אני אין עושה כן אלא יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי. פרעה אמר שוטה היה עשו שאמר יקרבו ימי אבל אבי (בראשית כז מא) ולא היה יודע שאחיו פרה ורבה בחיי אביו אבל אני אין עושה כן אלא עד דאינון דקוקין תחות אימתהון אנא משנק להון הדא הוא דכתיב כל הבן הילוד וגו' (שמות א כב) המן אמר שוטה היה פרעה שאמר כל הבן הילוד ולא היה יודע שהבנות נושאות ופרות רבות אני אין עושה כן אלא להשמיד להרוג ולאבד א"ר לוי אף גוג ומגוג עתיד לומר כן שוטים היו הראשונים שהיו מתעמקים בעצה על ישראל ולא היו יודעין שיש להן פטרון בשמים אני אין עושה כן אלא הריני מזדווג על פטרונם תחילה ואחר כך אני חוזר ועושה עמהם מלחמה הה"ד יתיצבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו (תהלים ב ב) אמר הקדוש ברוך הוא לי באת להזדווג ולעשות עמי מלחמה כמה נדודים יש לפני כמה שרפים יש לפני כמה מלאכים יש לפני וכמה ברקים יש לפני אלא אני בעצמי ארד ועושה עמך מלחמה שנאמר ויצא ה' ונלחם בגוים ההם (זכריה יד ג) וכתב ה' כגיבור יצא (ישעיה מב יג) מה כתיב תמן והיה ה' למלך על כל הארץ (זכריה יד ט):

פתשגן הכתב. אנטיגרפון דאיגרתא. להנתן דת בכל מדינה ומדינה א"ר לוי אומות העולם נביאתן סתומה ואינן יודעין אם להרוג ואם ליהרג. משל לאחד שהיה מהלך בדרך מן דוחקא [דאורחא] איתסבע (קם ליה) [קרוסוליה] אמר הלואי הוי לי חד חמר עבר עלוי חד רומאי דילדיית חמרתיה א"ל סב ארכיב הדין [עולאי] א"ל הא לא צלו דאישתמעית ברם אנא לא שאילת כהוגן או למרכב או למרכבה בך משל לאדם שהיה מפרש לים הגדול עבר עליו סער גדול ובקש לטבעו בים אמר אי קם ליה הדין נחשולא אנא מקריב לי חד

עגל כיון דקם ליה נחשולא אמר לא אמרית ולא כלום כן הן נבואתן של עובדי אלילים להיות עתידיים ליום הזה ואינן יודעין אם להרוג אם ליהרג אבל ישראל נבואתן מפורסמות להיות עתידיים ליום הזה להנקם מאויביהם:

הרצים יצאו דחופים. א"ר חנין מאן דאמר הקב"ה וותרן יוותרון בני מיעיה אלא מאריך רוחיה וגבי דיליה א"ל הקדוש ברוך הוא לשבטים אתם מכרתם את אחיכם מתוך מאכל ומתוך משתה [שנאמר וישבו לאכול לחם] (בראשית לז כה) חייכם שאחשורוש מוכר בניכם מתוך מאכל ומשתה הה"ד והמלך והמן ישבו לשותות והיה אחד מישראל יוצא לשוק ומבקש ליקח ליטרא של בשר או אגודה של ירק והיה פרסי בא לחנקו ואמר למחר אני חונקך ומבזבז את ממונך. א"ר יששכר דכפר מנדי ומה אם מי שמחל ואמר לא אתם שלחתם אותי הנה וגו' (בראשית מה ח) ראה עד היכן היא מתוקנת מי שאינו מוחל עאכו"כ:

ומרדכי ידע את כל אשר נעשה. ידע לרפאות את המכה ידע מאיזה חטא לקו על שאכלו בישולי גוים ללבדיון שריקים איקונין של מלך והיו הכל מתכנשין [ומסתכלין] בו והוא יושב ומפליא את כליו:

ויקרע מרדכי את בגדיו. ר' פנחס בשם ר' אושעיא אמר שבטים גרמו לאביהם ליקרע שנאמר ויקרע יעקב שמלותיו (בראשית לז לד) והיכן נפרע להן ויקרעו שמלותם (בראשית מד יג) מנשה גרם לשבטים ליקרע לפיכך נקרעה נחלתו חציה בעבר הירדן וחציה בארץ כנען בנימין גרם לשבטים ליקרע עמד בן בנו ופרע לו שנאמר ויקרע מרדכי וגו':

ויזעק זעקה גדולה ומרה. אמר ר' חנינא רבה ביאי למלכא דמיעבד ביאי לעלוביאי צעקה אחת צעק עשו מפני יעקב שנאמר כשמוע עשו את דברי אביו ויצעק צעקה גדולה ומרה (בראשית כז לד) והיכן פרע לבניו כאן ויצעק זעקה גדולה ומרה:

ותתחלחל המלכה מאד. רבנן דתמן אמרי פירסה נדה ורבנן דהכא אמרי שהפילה עוברת ומשעה שהפילה שוב לא ילדה ר' יהודה ב"ר סימון אומר במוך היתה משמשת אמר ר' יהודה ב"ר סימון דריוש האחרון היה טהור מאמו וטמא מאביו

מדרש פנים אחרים נוסח ב פרק ב

אחר הדברים האלה כשוך חמת המלך אחשורוש. כשהפיג את יינו ביקש את ושתי אמרו לו הרגת אותה אמר להם ומי נתן לי את העצה להרוג אותה אמרו לו שבעת שרי פרס ומדי יש אומרים טורדן שכן אתה מוצא שאין מזכיר אותן עוד אלא ויאמרו נערי המלך משרתיו וגו' ויש אמרו שנתנו עצה לבטל בנין הבית לפיכך נגזר עליהם הריגה ונהרגו. והיו מפתין אותנו ולא היה מתפתה עד שאמרו לו יבקשו למלך נערוֹת בתולות באותה שעה קיבל עליו:

ויפקד המלך פקידים ויקבצו את כל נערה בתולה. כמה טרחות נתן זה בעולם וכמה אינגריות של נשים מכל מקום באו לדרשו וכמה בני אדם היו נותנין את ממונן להוליך את בנותיהן לשם שישאו למלך וכמה בני אדם היו נותנין את ממונן להטמין את בנותיהן והיתה אסתר מתוקנת מלפני הקב"ה שכן הוא אומר והנערה אשר תיטב בעיני המלך בעיני אחשורוש אין כתיב כאן אלא בעיני המלך זה מלכו של עולם וייטב הדבר בעיני המלך ויעש כן:

איש יהודי היה בשושן הבירה. זש"ה אח לצרה יולד (משלי יז יז) כשבאו ישראל לאותה הצרה החזקה ביקש מרדכי עליהם רחמים ועל ידו נעשו נסים:

ד"א איש יהודי. וכי לא היה שם יהודי אחר אלא הוא והלא היו שם יהודים הרבה אלא שהוא היה ירא חטא לפיכך כתבו בו יהודי. א"ר יצחק למה נקרא שמו יהודי שכולם אכלו מסעודתו של אחשורוש והוא לא אכל. ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני. בין יאיר שהאיר עיני ישראל בתפלתו בן שמעי ששמע הקדוש ברוך הוא את תפלתו בן קיש שהקיש ופתח לו הקב"ה. איש ימיני משהוא קורא אותו איש יהודי חוזר וקורא אותו איש ימיני אם משבט יהודה הוא היאך היה משבטו של בנימין אלא משבטו של בנימין היה וכשיצא שמעי וקילל את דוד שכן אמר שמעי וכה אמר שמעי בקללו צא צא איש הדמים ואיש הבליעל (ש"ב טז ז) א"ל אבישי בן צרויה למה יקלל הכלב [המת] הזה את אדוני [המלך] אעברה נא ואסירה את ראשו (שם שם ט) צפה דוד שעתיד מרדכי לצאת ממנו שכן אמר דוד היום יומת איש בישראל (שם יט כג) זה איש יהודי. אמר ר' לוי מה הוא איש יהודי איש ימיני אילולי דוד שהיה משבטו של יהודה לא היה איש ימיני:

ד"א ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי. וכי בן בנו של שמעי היה והלא כמה דורות היה בין שמעי למרדכי ובין קיש למרדכי שכן הוא אומר בן יאיר בן שמעי בן בענא בן מוצא בן אלה בן מפביבוסת בן יהונתן בן שאול בן קיש בן אביחיל בן צרור בן בכורת בן אפיח בן שחריה בן עזריה בן שוקק בן מיכאל בן אליאל בן עמיהוד בן שפטיא בן פתיאל בן פיתון בן מלכי בן ירובעל בן חנניה בן זבדי בן אלפעל בן שמריה בן עובדיה בן מרימות בן חושם בן שחריה בן אבינון בן עזריה בן גדא בן בלע בן בנימין בן יעקב וכשקילל שמעי את דוד נסתכל שמרדכי עומד ממנו וצוה לשלמה בנו ויאמר לו כשיפסוק שמעי מלהוליד בנים תהרוג אותו כדי שיבא נקי לעולם הבא לכן נאמר בן יאיר בן שמעי:

אשר הגלה מירושלים עם הגולה אשר הגלתה עם יכניה מלך יהודה וגו'. גלה עם גלות יכניה וחזר לירושלים והגלה אותו שנית נבוכדנצר עם הגולה האחרונה לפיכך כתוב שני פעמים אשר הגלה:

ויהי אומן את הדסה היא אסתר בת דודו. מנין הדס"ה ע"ד שהיתה בת ע"ד לכן נאמר ויהי אומן את הדסה. ד"א למה נקרא שמה הדסה כשם שהדס ריחו טוב כך היו מעשיה טובים. ד"א אנו מוצאים שנקראו הצדיקים הדסים ואלו הן חנניה מישאל ועזריה שהיו מבבל שכן הוא אומר והוא עומד בין ההדסים אשר במצולה (זכריה א ח) וכתוב האומר לצולה חרבי (ישעיה מד כז) לכן נקראת אסתר הדסה. ד"א כשם שהדס אינו יבש לא בקיץ ולא בחורף כן הצדיקים אינם מתייבשין לא בעולם הזה ולא בעולם הבא:

היא אסתר. היא בנערותה והיא בזקנותה היא אסתר כשנכנסה למלכות והיא עד שלא נכנסת למלכות וכשמת אביה ואמה היה מרדכי מגדלה. וכיון שנתפרסו דיגמוטאות של מלך במדינה היו נכללות הרבה ומתקבצות בכ"מ שנאמר ויהי בהשמע דבר המלך ודתו ובהקבץ נערות רבות וגו' היו בנות הגוים לובשות ומתקשטות ונראות לשלוחי המלך בשביל שהיו מבקשות לינשא למלך והיתה אסתר מטמנת עצמה ולא נראית לכל אדם ארבע שנים משנת שלש למלכו עד שנת שבע למלכותו והיו הסריסים מביאין כל הבתולות לפני המלך והיה המלך טורפן שלא היו מוצאות חסד לפניו עד שמצא את אסתר בשושן טמונה מפני הסריסים והקדוש ברוך הוא אמר לה את מטמנת עצמך אין נכנסת למלכות אלא את ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש וכן היה תכסיס של נשים שכל אחת היתה עושה י"ב חדש בבית המלך כשהיו באות אצל המלך שהיו מתעדנות ומתפנקות ששה חדשים בשמן המור וששה חדשים בבשמים. א"ר יצחק כך היו עושות נותנות להם סריסים מבית המלך והיה נמסר לכל אחת ואחת ו' נערות כמו שהיתה רוצה

היא והיו נכנסות עמה אם היתה שחורה אמרה שיבאו עמה שחורות ואם היתה קצרה אמרה שיבאו עמה קצרות שכן הוא אומר ובזה הנערה באה וגו':

בערב היא באה ובבוקר היא שבה. אמר ר' לוי אפילו שהיה גוי היה בו דרך צניעות שלא היה מכניסן ביום אלא בלילה שכן הוא אומר בערב היא באה ובבוקר היא שבה:

אל בית הנשים שני. א"ר יהודה בן פזי מהו שנית אחר כל אותן הכבוד מתקשטות י"ב חודש ליכנס אל בית המלך לילה אחת ובצפרא שינה עלה עידניה לא תבא עוד אל המלך כי אם חפץ בה המלך ונקראה בשם:

ובהגיע תור אסתר וגו' לא בקשה דבר. לא היתה מבקשת דבר והיה הגי אומר לה ולמה אין את מתקשטות ככל הנשים. ואומר שלא ידע בו המלך ויהרגהו:

ויבהל את תמרוקיה ואת מנותיה לתת לה. והביא לה תכשיטין ומאכל משלחנו של מלך. ואת שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך וישנה ואת נערותיה ושינה לה מכל הנשים ומתנות נתן לה כשם שנטל בנימין אבי אביה מן יוסף אחיו משאות יותר מכל אחיו כך נשתנה לה שנאמר וישנה ואת נערותיה לטוב בית הנשים ואף על פי כן לא טעמה כלום אלא משלה ולא משלחנו של מלך כשם שלא טעם חנניה מישאל ועזריה מפת בג המלך נבוכדנצר:

לא הגידה אסתר את עמה ואת מולדתה. ולמה אמר לה מרדכי שלא תגיד שהיה בורח מן השררה ומן הגדולה אמר מרדכי שאם תאמר זהו שגידל אותי ויתן לי שררה א"ל הקב"ה אתה בורח מן השררה חייך שאני מגדלך שהיה המלך אומר לה מי את ואצל מי גידלת ואעשה אותם שרים ושלטונים ומלכים אעמיד מהם ולא הגידה אסתר. ד"א חשב מרדכי בלבו מיום שגלו ישראל מירושלים אינם מכובדים על העמים שלא אעשה דבר ויעמדו על עמו של הקדוש ברוך הוא וידעו שאסתר קרובתי היא וילכו ויאמרו למלך אשתך יהודית היא ויכרתנו את בית אביה ואת עמה לכך צוה עליה אשר לא תגיד אעפ"כ לא זז המלך ומביט עליה כל היום שהיו אומרים יהרגו אותה כאשר הרגו את ושתי ד"א ובהגיע תר אסתר [מהו תור אלא תור וגוזל הראה לאברהם אבינו בין הבתרים היא אסתר] שביתר אותה בתוך אלא שהפיל עליה גורלות המן הרשע שכה"א ובהגיע תר אסתר:

ותהי אסתר נושאת חן בעיני כל רואיה. א"ר לוי מהו חן שהטתה חן וחסד לפניו יותר מיוסף ביוסף כתיב ויט אליו חסד (בראשית לט כא) טיפה של חסד היה עליו וזאת היתה טעונה חן וחסד שנאמר ותשא חן וחסד. ועוד כל הנשים שהיו בחצר היו מקשטות אותה שכל מי שהיה רואה אותה היה אומר זו נישאת למלך כדי שתהא מכבדת אותנו:

ותלקח אסתר וגו'. כולהון לא נכתב עליהון אלא אימתי היו נכנסות ולא אימתי היו יוצאות ואסתר נכתב עליה זמן חדש ושנים כמה למלך לכך נאמר ותלקח אסתר וגו' מיכן אתה למד שארבע שנים היו מכניסין לו בתולות:

ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים. א"ר חלבו מהו מכל הנשים אף נשי אנשים היו מביאים לכך נאמר מכל הנשים ומכל הבתולות:

וימליכה תחת ושתי. א"ר לוי איקונין של ושתי לא היו נאות כמותן בכל העולם כיון שנכנסה אסתר היתה נאה מאיקונין של ושתי והעמיד אותה והעביר איקונין של ושתי לכך נאמר תחת ושתי. התחיל היתה

מגדת לו יתומה הייתי ואחרים גידלו אותי מה עשה אמר הריני מכניס בתולות כבראשונה והייתה מתייראה שהנשים קנאות אותה קנאותיהן והיא מגדת לי כיון שראה שהבתולות מתקבצות לא זז משער אלא שואל ואומר אוי לי שמא יהרוג את אסתר כשם שהרג את ושתי ואף על פי כן אין אסתר מגדת את מולדה ואת עמה והיה מרדכי מצוה עליה אל תכנסי למלכות ואל תגידי שאני בן אחי אביך לךך נאמר כאשר היתה באמנה אתו:

בימים ההם ומרדכי יושב בשער המלך קצף בגתן ותרש. א"ר לוי למה קצף בגתן ותרש אלא כשנכנסה אסתר למלכות אמרה לאחשורוש למה אין אתה עושה כשם שהיו המלכים הראשונים עושים שהיו מושיבין אדם צדיק יהודי יושב בשער המלך נבוכדנצר הושיב דניאל על פתחו שאם יגיע לו דבר היה אומר לו שנאמר ודניאל בתרע מלכא (דניאל ב מט) אמר לה מכיר את יהודי בשער אמרה לו יש כאן אדם צדיק וכשר ושמך מרדכי יהודי. בגתן ותרש היו יושבין בשער כיון שהעבירן המלך והושיב את מרדכי שם קצפו שנאמר קצף בגתן ותרש מה עשו אמרו הואיל והעבירנו המלך ממקומינו נלך ונהרוג את המלך בצנעה ויהי הכל אומרין כשהיו בגתן ותרש משמרין את המלך היו משמרין אותו יפה עכשיו שהושיב שם יהודי נהרג והיו עומדין ומשיחין ולא היו יודעים שמרדכי מיושבי לשכת הגזית היה והיה יודע בשבעים לשון ושמע אותם שהיו אומרים נטמין נחש בקיתון המלך ויעמוד וישתה וימות ושמע מרדכי הדבר שנאמר ויודע הדבר למרדכי ויגד לאסתר המלכה ויש אומרים ברוח הקודש נאמר לו ויש אומרים שנכנס בלילה ולא ידעו בו השוערים ולא הכלים ולא הזיקו אדם שנאמר אני לפניך אלך והדורים אישר ודלתות נחושה אשבר וגו' (ישעיה מה ב) לפיכך ויגד לאסתר המלכה ולמה אמר לה מרדכי שתאמר למלך ולא כתיב לא תכרות להם ולא לקיהם ברית (שמות כג לב) אלא אמר מרדכי מוטב שיחיה זה ויתן לי רשות לבנות בית המקדש. ד"א למה אמר לה שתאמר למלך אמר מרדכי מוטב זה שהוא מכירני שאם יבא דבר על ישראל אומר לו והוא עושה. ד"א למה אמר שתגיד לו שלא יהו אומרים כל אותן הימים ששומרים אותו גוים היה שמור ועכשיו ששמרו מרדכי נהרג לךך נאמר ויגד לאסתר המלכה. ולמה אמרה אסתר למלך בשם מרדכי אלא אמרה יודע אני שמרדכי צדיק ומה שהוא מבקש מהקב"ה הוא עושה לךך נאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי. ואמרו חכמים כל שאינו אומר דבר בשם אומרו הורג נפשות ובשביל שאמרה למלך בשם מרדכי נמלט:

ויבקש הדבר וימצא יש אומרים שמעו בגתן ותרש שנאמר למלך והעבירו הנחש מתוך הקיתון וברא הקדוש ברוך הוא נחש אחר לתוך הקיתון בשביל מרדכי לךך נאמר ויבוקש הדבר וימצא אין אומרים וימצא אלא לדבר האבוד ונמצא שנאמר או מצא אבידה (ויקרא ה כב) ויש אומרים ביקשו לחנקו ומצא אותו לךך נאמר וימצא

מדרש פנים אחרים נוסח ב פרק ג

אחר הדברים האלה גדל המלך וגו'. זש"ה בפרוח רשעים כמו עשב [ויציצו כל פועלי און להשמדם] (תהלים צב ח) לא נתגדל המן הרשע אלא לרעתו. ד"א גדל למה גידלו א"ר לוי לגוליר שקילל בנו של מלך [אמר המלך אם אהרוג אותו הכל יאמרו גוליר הרג עשה אותו ארטיגוס ואח"כ עשה אותו הגמון ואחר כך אמר טולו את ראשו] כך אמר הקב"ה אילו נהרג המן כשירד לבטל בנין בית המקדש מי יודע שהיה פגן לךך נתגדל שידעו הכל לךך נאמר בפרוח רשעים כמו עשב. ד"א גדל אמר ישעיה אוי לרשע רע (כגמול) [כי גמול] ידיו יעשה לו (ישעיה ג יא) אחר הדברים האלה הרגו לךך נאמר גדל. וישם את כסאו עשה לו בימה למעלה מבימתו ושמך ראש

מעל כל השרים אשר אתנו. וכל עבדי המלך אשר בשער המלך אלו הדיינין שכן הוא אומר ועלתה יבמתו השערה (דברים כה ז):

ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה. אמר לו הוי יודע שאתה מפילנו בחרב מה ראית שאתה מבטל (קילוותו) [קלווסין] של מלך א"ל שאני יהודי א"ל והלא מצינו שאבותיך השתחוו לאבותינו שנאמר וישתחוו ארצה שבע פעמים (בראשית לג יג) א"ל בנימין אבי במעי אמו היה ולא השתחוה ואני בן בנו שנאמר איש מיני וכשם שלא כרע אבי כך לא אכרע לך לכך נאמר ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה:

ויהי כאמרם אליו יום ויום. למודים היו בניה של רחל להיות מדברים עמהם יום יום ביוסף כתיב ויהי כדברה אל יוסף יום יום ולא שמע אליה (בראשית לט י) כשראה מרדכי את המן לא עמד כנגדו עבר המן ולא אז מרדכי ולא שאל בשלומו בא לו המן ועשה כאילו שואל בשלום מרדכי ואמר לו שלום עליך מרדכי אמר לו מרדכי אין שלום אמר ה' לרשעים (ישעיה נז כא):

וימלא המן חימה ורוח הקודש צווחת (אין לי חימה) [חימה אין לי] (ישעיה כז ד):

ויבז בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו א"ל הקדוש ברוך הוא בוזת בן בוזת כתיב ויבז עשו את הבכורה (בראשית כה לד) וכתוב הכא ויבז בעיניו:

ויבקש המן להשמיד את כל היהודים התחיל מפיל גורלות שנאמר הפיל פור הוא הגורל. [הפיל פור הוא הגורל. א"ר חמא בר חנינא אתה הוא גורלן של בני הפיל גורלות ולא עלתה בידו והפיל מזלות ועלתה בידו מזל דגים אמר תפושים הם בידי כהדין נונא א"ל רשע הם אינם בידיך אתה בידיהם מה הדג הזה פעם הוא בולע פעם נבלע כך אתה נבלע בידיהם ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם הפיל פור ביום ראשון ולא עלה בידו דכתיב אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי (ירמיה לג כה) ביום שני המשכילים יזהירו [כזהר הרקיע] [דניאל יב ג] בשלישי נברא גן עדן ברביעי שמש בגבעון דום (יהושע י יב) בחמישי נברא זיז שדי (תהלים פ יד) בששי בהמות בהררי אלף (תהלים נ י) בשבת ישראל שומרי שבת. ונסה לחדשים בניסן טלה לפסח באייר ירד המן בסיון נתנה תורה בתמוז לא תקום פעמים צרה (נחום א ט) וכן אב באלול מעשר בהמה תשרי חגים. מרחשון נבנה הבית בירח בול כסלו חנוכה ונגמר מלאכת המשכן טבת מזלו גדי ונזכר ואת עורות גדי העזים (בראשית כז טז) שבט מזל דלי זכות משה וגם דלה דלה לנו (שמות ב יט) אדר דגים לבלעם כדגים]:

ויאמר המן למלך אחשוורוש ישנו עם אחד מהו ישנו עתיקים. וכה"א ואכלתם ישן נושן (ויקרא כו י). ד"א ישנו יש להם להחריב בבל מדי ויון. ודתיהם שונות מכל עם א"ל מרי בוא וראה מה הם משונין ומעוותין מכל האומות אחת לשבעה ימים עושין ארניא וקורין אותו שבת ופותחין בתי כנסיות וקורין דברים שאפשר להשמע והן אומרים שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד ואח"כ הן עומדין ומתפללין והן אומרים בתפלה ומכניע זדים והם אמרו שאנו הם הזדים ואחר כך אומרים אוהב צדקה ומשפט ומקוים הם שיעשה הקב"ה בנו דין ואח"כ הן נוטלין ספר תורה ומקללין אותנו בעלילה ואומרים ויכחשו אויבין לך:

ישנו עם אחד. ישן לו אותנו שכתוב בו ה' אלקינו ה' אחד (דברים ו ד) [אמר ר' ברכיה בשם ר' אלעזר א"ל הקדוש ברוך הוא רשע אני אין לפני שינה דכתיב הנה לא ינוס ולא יישן שומר ישראל (תהלים קכא ד) ואתה אמרת שיש לפני שינה חייך שמתוך שינה אני מתעורר על אותנו האיש ומפסגו מן העולם שנאמר ויקץ כישן ה' (תהלים עח סח). ד"א ישנו עם אחד ישנים הם מן המצות אמר לו אחשוורוש ישנים הם ואתה מבקש לעוררם עליך א"ל לית אנא יכיל להון אנא ערק א"ל להיכן את ערק אי את נתון בחדרי חדרים יש להם כמה נביאים שהם באים על מטמוניות שלך כמו שעשו לבבל שנאמר באו לה מקץ פתחו מאבוסיה (ירמיה נ כו) א"ל מפוזר ומפוזרים הם י' הכי וי' הכא אמר ליה כ"ש שהם מתכנשים

ובאים עליך א"ל מפורד מה פרדה זו אינה קולטת זרע כך אין אחד מהם קולט וזוכה לאומות העולם שכן כתב להם משה רבם בתורה לא תתחתן בהם (דברים ז ג) ויש להם חג ששמו פסח ושמהם בו על מיתת פרעה שעשה להם כמה טובות ומבערין חמץ מביתם ואומרים כך יבער הקב"ה כל אויביהם]:

אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים ככר כסף. אם רצונך מן הגרוטאות שבביתי אני מביא ושוקלע"האומנים והם טבעו המטבע על שמך להביא אל גנזי המלך אמר לו אחשורוש הואיל ואתה מבקש לקחתם ממני אם אותם היהודים שהם משכימים ואומרים ה' אלקינו ה' אחד איני מוכרן לך שהם פקדון בידי ומתיירא אני שלא יעשה לי כשם שעשה לפרעה ולסיחון ולעוג ולשלשים ואחד מלכים ולסיסרא וליבין ולסנחריב זכור אני מה שעשה לנבוכדנצר שהחריב את ביתו שנתענה עם כל חיה ועם כל בהמה וכן לבלשצר ועליהם הכתוב אומר משגיא לגוים ויאבדם (איוב יב יג) אף אני קשה לי אמר לו המן אמת הן כל הדברים שאמרת שהיו בזמן שהקדוש ברוך הוא רצוי להם אבל עכשיו שנחרב ביתו ומקדשו הוא כעוס עליהם א"ל אני סוכם לך חשבון ס' ריבוא כשיצאו ממצרים נתנו ס' ריבוא בקע לגלגולת והרי עולה (פירוש שלך) מבקע לגלגולת עשרת אלפים ככר כסף ובשקל שהם שוקלן להקב"ה אני שוקל לך לכך נאמר ועשרת אלפים ככר כסף א"ל המלך אם אתה מבקש ליקח אותם אני מוכר לך אלא בשביל כבודך בוא אני ואתה ונפיל גורלות אם עלו הן בידך והכסף בידי אני מוכרן לך אבל אם יעלו הם בידי והכסף בידך איני מוכר לך שהם פקדון בידי הפילו שניהם גורלות ורוח הקדוש צווחת על עמי ידו גורל (יואל ד ג) ועל עוונותיו של המן עלה העם בידו וא"ל אני שוקל לך את הכסף והיצר להמן צרה גדולה על הכסף ראה המלך שהצר לו על הכסף אמר לו הכסף נתון לך איני מבקש לא משכרן ולא מהפסידן:

והעם לעשות בו כטוב בעיניך. היה צריך לומר והעם לעשות בהן כטוב בעיניך למה אמר כן א"ל אחשורוש אין אתה נזקק להם אלא להקדוש ברוך הוא שנאמר בכל צרתם לו צר (ישעיה סג ט) וכתוב עמו אנכי בצרה (תהלים צא טו):

ויקראו סופרי המלך אוי לו להמן שעוונותיו מסכסכין אותו שבו ביום שישראל שוחטין את הפסח בירושלים בו ביום גזר עליהם שיהרגו וכן היה כתוב באגרת מודיעין אנו לכם על עם היהודים שהן בעלי דבבין של אומות ושונאים לכל הלשונות ומבררין לכל האומות שתהיו עתידים ליום י"ג לחדש אדר להרוג ולכלות את כל היהודים שבכל מדינות המלך אחשורוש ונכסיהן לביזה קלווסין שנכתבו הסיעו אותה לכל האיגרות בשביל שיפרשו אותה בכל המדינות:

פתשגן הכתב להנתן דת וגו' הרצים יצאו דחופים. והקב"ה צווח לישראל ואמר להם הרי נפרעו מכם עוונותיכם שמתוך מאכל ומשתה נמכרו בניכם לכך נאמר והמלך והמן ישבו לשתות [והעיר שושן נבוכה] והפיל הקדוש ברוך הוא בכיה וערבוביא בתוך שושן אשה הולכת לשטוח פירות ונפלה מן הגג ומתה אדם הולך לשאוב מים מן הבור ונופל בו ומת שנאמר והעיר שושן נבוכה

מדרש פנים אחרים נוסח ב פרק ד

ומרדכי ידע את כל אשר נעשה. מהו ידע את כל אשר נעשה אמר מרדכי יודע אני שנגזר עליהם כלייה מיום שהשתחוו לצלם של נבוכדנצר שנאמר זובח לאלקים יחרם (שמות כב יט) לכך נאמר ידע:

ויקרע מרדכי את בגדיו. זה אחד שקרעו בגדיהם בחנם יעקב שנאמר ויקרע יעקב שמלותיו (בראשית לו לד) א"ל הקב"ה על חנם קרעת בגדיך למחר אתה אוכל ושונה עמו שנאמר ויוסף ישית ידו על עיניך

(בראשית מו ד) שבטים ויקרעו שמלותם ויעמוס וגו' (בראשית מד יג) אמר הקדוש ברוך הוא אתם קרעתם בגדיכם למחר אתם אוכלים ושותים עמו ויקרע מרדכי את בגדיו א"ל הקב"ה לחנם קרעת את בגדיך למחר המן נצלב:

ויזעק זעקה גדולה ומרה אותו שעה נתן אפר על ראשו והלך לשער פלטרין של מלך וחזר בו כי אין לבוא אל שער המלך וגו' וכי הדיוט היה מרדכי שהיה צווח וכי אין הקדוש ברוך הוא שומע לחישות אלא צווחות חנה הרהרה בלבה ושמע הקב"ה את לחישתה שכן הוא אומר וחנה היא מדברת על לבה וגו' (ש"א יג) ומה כתיב שם ואלקי ישראל יתן את שאלתך (שם שם יז) אלא היה מרדכי צווח ואמר יצחק אבי מה עשית לי הצווחה שצווח עשו לפניך שמעת קולו וברכת אותו והרי אנו מכורין להריגת חרב לכך נאמר ויזעק זעקה גדולה ומרה:

וכל מדינה ומדינה וגו' כל העם היו ישינים על השק שכן הוא אומר שק ואפר יוצע לרבים:

ותבאנה נערות אסתר וסריסיה ויגידו לה ותתחלחל המלכה מאד. יש אומרים מעוברת היתה והפילה ואל תתמה לומר וכי תינוקת בת י"ב שנה היתה שמתחלחלת הרי ישעיה גיבור שבעולם ובשביל שראה בחזון נתחלחל שנאמר על כן מלאו מתני חלחלה (ישעיה כא ג):

ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שקו מעליו ולא קיבל. אמר איני זז מכאן עד שיעשה לי הקדוש ברוך הוא ניסים כשם שעשה לראשונים ביעקב כתיב וישם שק במתניו (בראשית לז לד) ובאחאב לא תלה לו שלש שנים וכן ביורם לא כלה שקו רעב משומרון ואף אני איני זז משקי עד שיעשה לי הקב"ה ניסים לכך נאמר ולא קיבל:

ותקרא אסתר להתן [וגו'] לדעת מה זה ועל מה זה ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו. ברוח הקודש היו משיבין זה את זה שאמר לו שעמד אחד מזרע עמלק ולקח את ישראל שאין קרהו אלא עמלק שנאמר אשר קרך בדרך (דברים כח יח):

ואת פרשת הכסף להראות את אסתר שתבקש מן המלך ותתחנן לו על עמה והוא אומר לא היית אומר לאסתר לא תגידי שהם עמך:

ותאמר אסתר להתן כל עבדי המלך ועם מדינות המלך יודעים. כשראה המן להתן נכנס ויוצא בעטו והרגו למה שאין אתה מוצא אותו שוב אמר הקדוש ברוך הוא והואיל והרגו תהא משמשת ברוח הקודש:

ויאמר מרדכי להשיב אל אסתר [וגו'] כי אם החרש תחרישי בעת הזאת ריוח והצלה יעמוד ליהודים וגו'. אם שותקת את עכשיו סופך שהקב"ה שותק לעתיד לבא ואל תאמרי ואל תהי סוברת שהקדוש ברוך הוא מניחן שמא את ובית אביך הייתם להם במצרים ששחט נפשות בכוריהם וטבע שונאיהם בים וכשבא עליהם עמלק ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב ואף עכשיו ריוח והצלה יעמוד ליהודים:

ותאמר אסתר להשיב אל מרדכי מהו להשיב דברי נוחמים. ד"א דברים טובים שנאמר ונפש אדוניו ישיב (משלי כה יג):

לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן. מהו הנמצאים אותם שאכלו הסעודה יצומו וגם אני ונערותי אצום כן ובכן אבא אל המלך אשר לא כדת ואף על פי שאני מתה עליהם הם עמי וכדיי שאהרג עליהם בעולם הזה ויהיה לי חלק לעוה"ב:

וכאשר אבדתי אבדתי. נענה מרדכי ואמר לאסתר הרי אמרת לגזור תענית. ואיני יכול לבטל מגילת תענית שכתוב בהן מן יום ראשון ניסן ועד יומין שמונה עשר קרב התמיד דלא למספד בהון ודלא להתענא בהון ואת אמרת גזור תענית שיצומו ג' ימים בי"ד יום ששוחטין בו את הפסח ובט"ו בו מועד ובט"ז בו קרב עומר התנופה שלחה ואמרה לו את זקינו של ישראל אם אין ישראל בעולם מה המועדות יפים אם אין ישראל למה תורה מוטב לבטל מצוה אחת אולי ירחמו עלינו מן השמים אלא עמוד וגזור התענית

מדרש פנים אחרים נוסח ב פרק ה

ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות. נערה מאפרה והפשיטה השק והלבישה הקב"ה מעין מלכות של מעלה שכן הוא אומר מלכותך מלכות כל עולמים (תהלים קמה יג). ותעמוד בחצר בית המלך הפנימית וגו' ויהי כראות המלך את אסתר המלכה. כיון שראה המלך את אסתר הפך את פניו שלא יראה אותה והיו מלאכי השרת [תולים את פניו שלא בטובתו] והוא צווח ווי ויהי כראות המלך שהיה סנוורין על עיניו כשראה אותה האירו עיניו והושיט לה את השרביט אשר בידו ולא היה לאסתר כח ליגע בראש השרביט ויש אומרים מיכאל משכה והגיעה בראש השרביט אמר לה המלך מה שאני רואה גדולה היא שאלתך ששמת נפשך עליך למוות אם היא עד חצי המלכות ותעש אמרה לו אסתר אם על המלך טוב לתת את שאלתי ולעשות את בקשתי יבא המלך והמן היום אל המשתה וגו'. מה ראתה אסתר לומר ומחר אעשה כדבר המלך אלא שכל זרעו של עמלק למודים הם ליפול במחר וכן הוא אומר מחר אנכי נצב על ראש הגבעה (שמות יז ט) וכן בשאול כעת מחר אשלח לך איש וגו' (ש"א ט טז) וזו כאן ומחר אעשה כדבר המלך מחר הוא שאעשה כדבר המלך ויש אומרים שלא היתה שומעת לו ואותה שעה אמרה לו אני עושה למחר קולווסין של מלך לכך נאמר ומחר אעשה כדבר המלך:

ויאמר המלך מהרו את המן. אמר דוד ירבו עצבותם אחר מהרו (תהלים טז ד) מהרו את המן לעשות את דבר אסתר:

ויבא המלך והמן אל המשתה אשר עשתה אסתר כיון שנכנס המן לסעודה נתנה אסתר כתרין שלה אצל כתרין של המן שאמרה אסתר אם איני כונסת קנאה בין המלך והמן שהוא חביב עלי ואם לאו היאך אני שולטת בו והיה הכוס מזוג למלך והמלך היה רואה ורע לו והיה אומר לא היה מוטב שאוכל עסיקין של אסתר ולשתות כוסה ולא המן ואסתר היתה דורשת אם רעב שונאך האכילהו לחם וגו' (משלי כב כא):

ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב אמר המן שמא יזוז מרדכי מלפני ולא זז מיד וימלא המן על מרדכי חימה אמר יכול אני לבעטו וימות אלא הריני צולבו ללמד בו אדם דיסקיא פלניא ומה ראה לצולבו אלא אמר הרי שעה שמכל דבר יכול הקדוש ברוך הוא להצילו הציל אברהם מן האש שנאמר (אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים) [אתה הוא ה' האלקים וגו' והוצאתו מאור כשדים] (נחמיה ט ז) ליצחק מן השחיטה שכן הוא אומר אל תשלח ידך אל הנער (בראשית כב יב) ליעקב מן המלאך שנאמר המלאך הגואל אותי מכל רע (שם מח טז) משה מחרב שנאמר ויצלני מחרב פרעה (שמות יח ד) ישראל מן הים שכן הוא אומר (בוקעים לפני משה) [בקע ים ויעבירם] (תהלים עח יג) וכן מכל דבר ומן הצליבה אינו יכול:

ויתאפק המן ויבא אל ביתו. ביוסף כתיב ולא יכול יוסף להתאפק (בראשית מה א):

ויבא את אהביו וגו'. מיד הביאה את אוהביה והוא היה בבית אהובתו אמר המשל יצא בעלך ליקרע פוק לקוטו שכל עובדי אלילים בני זימה ובני זנות כעגלות גומלות זו את זו אבל בנות ישראל משולות כרחל

שנאמר כי אם כבשה אחת קטנה וגו' (ש"ב יב ג) ובנות עובדי אלילים משולות כעגלה אחד אומר לחבירו מנמלת העגלה שלי עמך היום ושלך עמי למחר וכן אמר שמשון לפלשתים לולא חרשתם בעגלתם (שופטים יד יח) אף אשת המן היתה חוזרת אחר אוהביה שכן הוא אומר ויבא את אוהביו ואת זרש אשתו ובת קול יוצאת וצווחה מה בידך הגדולה הזאת למחר אותו האיש יהיה נצלב שכן הוא אומר אף לא הביאה אסתר המלכה עם המלך וגו' וכן הוא אומר באותו האופה אף אני בחלומי (בראשית מט ז) ונצלב:

וכל זה איננו שוה לי וגו'. איני ערב לי מה שאני אוכל ושותה למודים הם הרשעים שאוכלים ואינן שביעין. וצדיקים אוכלים מעדנים ונפשם שביעות וכן הוא אומר צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר (משלי יג כה) אמרה לו זרש אשתו מה מלכו של זה אמר לה יהודי הוא אמרה לו לך ולא לן הרבה היו עסוקין שהן משולין כאבן נפלה עליה אדם נשבר נפלה על האדם מוציאה מוחו א"ל אף אילו מאבד אני את כל אשר לי מאבד אני אותו אמר לאוהביו מה אתם אומרים אמרו לו אוהביו אל תשמעו לזו אלא יעשו עץ גבוה חמשים אמה והקב"ה צווח לו לא יהא קילוסין לו ומה אני עושה לאברהם והוא עומד עליהם תחת העץ (בראשית יח ו) ומה אני מפייס למשה ויורהו ה' עץ (שמות טו כה) והוא אומר לי לצלוב למרדכי ואני מביא לך עץ (להמן) [להגן] תחתיו ולקח הכהן עץ ארז (במדבר יט ו) וכן הוא אומר ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ (ויקרא כג מ) עמד המן והסכים על דבריו של משה א"ל הקדוש ברוך הוא אילו לקחתם האנשים ולא הנשים או הנשים ולא האנשים היתה אומרת מה איכפת לעולם והרי קנה רחמים אלא לקחת האנשים עם הנשים הקטנים עם התינוקות אין מלאכתך מצליח זממו אל תפק הסוררים אל ירומו למו סלה (תהלים קמ ט) הלא מלפניך היה יעקב מתיירא ואמרת לו אל תירא [עבדי] יעקב (ישעיה מד ב) כשבאו למדי נמסרו להריגה וקשרו מספד והוא אומר אל תיראו שבשעה שנשבעתי ליעקב שאיני עושה כלייה מבניו שנאמר גם בימים ההמה נאם ה' לא אעשה אתכם כלה (ירמיה ה יח) אני למוד להיות אומר לך ולא אעשה לך ומוכר אותך וחוזר בי שכן הוא אומר ההוא אמר ולא יעשה ודבר ולא יקימנו (במדבר כג כט) והיה המן חוזר ומבקש קורה של נ' אמה ולא מצא אלא שלח לבנו פרשנדתא שהיה הגמון בקרדוניה ונטל נסר אחד מתיבתו של נח שהיה ארכו של נסר ג' אמה שעשה הקב"ה אותו זכרון לעולם שידעו דורות עולם שהביא מבול לעולם שכן כתיב זכר עשה לנפלאותיו (תהלים קיד ד) ואף כשהפך את סדום הניח זכרון ותבט אשתו מאחריו ותהי נציב מלח (בראשית יט כו) ועד עכשיו הוא עומד נציב מלח למה זכר עשה לנפלאותיו שהיו הדורות מרננין שבחו של בורא עולם ועמד דריוש וקילל להמן ונגע בו קללתו שכן הוא אומר (ואינש די ישנא) [די כל אנש די יהשנא] פתגמא דנא יתנסח אע מן ביתיה (עזרא ו יא) ועמד בלעם והסכים ואמר לו הקורה שהוא סותר מביתיה לעצמו הוא עומד שכן הוא אומר ההוא אמר ולא יעשה (במדבר כג יט) לכך נאמר ובבקר אמור למלך ויתלו את מרדכי עליו ואחר כך אתה נכנס עם המלך לסעודה ואוכל ושותה וערב לך וראה את שנאך צלוב כנגדך ולבך שמח וייטב הדבר בעיני המן ויעש העץ כן הוא עושה צלוב לו ולבניו לקיים מה שנאמר חופר גומץ בו יפול (קהלת י ה) ומרדכי מכל צרה ומכל צוקה נחלץ לקיים מה שנאמר צדיק מצרה נחלץ ויבא רשע תחתיו (משלי יא ח)

מדרש פנים אחרים נוסח ב פרק ו

בלילה ההוא נדדה שנת המלך זש"ה בערב ילין בכי ולבקר רנה (תהלים לו) אין הקדוש ברוך הוא משהה את ישראל בצרה אלא בשעה שהן קוראין אותו הוא עונה אותם ובשביל שהיו ישראל מתייראין מה עשה הקב"ה נדד שנתו של אחשורוש ובשביל כך עשה כל אותה הטובה למרדכי והיו ישראל מצירין בערב והשכימו בבקר מזמרין להקדוש ברוך הוא לכך נאמר בערב ילין בכי ולבקר רנה. ד"א בלילה ההוא נדדה שנת המלך

א"ר חלבו בד' מקומות נאמר בלילה ההוא וארבעתן היו בלילי פסחים שנים משל רחל ושנים משל לאה לקיים מה שנאמר וללבן שתי בנות (בראשית כט טו) שתיהן שקולות זו כזו מה שעמד מזו עמד מזו עמדו מלכים ומזו עמדו מלכים מזו עמדו נביאים ומזו עמדו נביאים ובשתי לילות של פסח נעשו נסים על ידי בניה של זו שנאמר ויהיה בחצי הלילה (שמות יב כט) זה היה ליל פסח ונעשו נסים על ידי משה שהיה מבני בניה של לאה ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור וגו' (מ"ב יט לה) ואותו לילה ליל פסח היה שעלה סנחריב והיה רבשקה שם הלך והציץ על פתח החומה של ירושלים ושמע אותן קוראין הלל ואמר לסנחריב לך וחזור לאחוריך למה אלקיה של אומה זו עסוק הוא להיות עושה להם נסים בלילה הזאת והיה מבזה על ירושלים כשראה אותה אמר בשביל העיר הזאת הקטנה הייתי מייגע כל הצבא הזה היה מבזה עליה שנאמר ינופף ידו הר בת ציון (ישעיה ילב) ואמר לחיילותיו לינו הלילה ובשחרית אנו נוטלין אותה אבן אבן והולכין כנף משלי ממלאה כל ארץ ישראל שנאמר והיה מוטות כנפיו מלא רוחב ארצך עמנו אל (ישעיה ח ח) ושלושה עשר מסעות הלך בו ביום לבא לירושלים שכן הוא אומר בא אל עית עבר במגרון וגו' (ישעיה יכח) עוד היום בנוב לעמוד (שם שם לב) אמר לחיילותיו מחר נשכים ונוטלין אותה אבן אבן א"ל הקב"ה אין מבקשים ישינים אלא עוררין לכך נאמר עליהם לעת ערב והנה בלהה (שם יז יד) מה עשה הקדוש ברוך הוא ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור וגו' (שם לז לו) ואותו הלילה ליל הפסח היה ונעשה הנס הזה ע"י חזקיה מבני בניה של לאה. ושנים על ידי בניה של רחל שנאמר ויהי בלילה ההוא ויאמר ה' אל גדעון קום רד במחנה (שופטים ז ט) ליל הפסח היה שכך כתוב והנה צליל לחם שעורים (שם שם יג) זהו העומר שהוא קרב בפסח ואחת בימי מרדכי שהוא מבני בניה של רחל לכך נאמר בלילה ההוא נדדה שנת המלך. ד"א בלילה ההוא. הוא הלילה שנגלה הקב"ה לאברהם אבינו שכן הוא אומר ויוצא אותנו החוצה (בראשית טו ה). ד"א בלילה ההוא הוא הלילה שנעשה מלחמה על סיסרא שנאמר הכוכבים ממסילותם נלחמו עם סיסרא (שופטים ה כ). ד"א בלילה ההוא נדדה שנת אבות העולם ממערת המכפלה שכן כתיב הלל ברוש כי נפל ארז (זכריה יא ב) ואין ברוש אלא אברהם שהוא ראש לאבות בו בלילה נדדה שנת משה ואהרן שנאמר קול יללת הרועים כי שודדה אדרתם (שם שם ג) בו בלילה נדדה שנת כל ישראל והיו בוכין ומספידין שנמכרו להמן לטבח בו בלילה נדדה שנת מרדכי שהיה מתיירא מפני המן שאמר למחר אני צולבו. ד"א בלילה ההוא. נדדה שנת מלאכי השרת שנאמר הן אראלם צעקו חוצה (ישעיה לג) לא נאמר שנתו של אחשוורוש אלא נדדה שנת המלך שנת של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וכי יש שינה במרום אלא כשישראל חוטאים כביכול עושה עצמו כישן שנאמר עורה למה תישן וגו' (תהלים מד כד) וכשישראל עושין רצונו של מקום הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל (שם קכא ד). [ר' חמא בר גריון אמר כל בעלי שינה לא טעמו שינה כל אותו הלילה אסתר היתה עסוקה בסעודתו של המן מרדכי עסוק בשקו ובתעניתו המן היה עסוק בקורתו אמרו ישראל רבש"ע כתבת בתורה איש כי ימות וכן אין לו (במדבר כז ח) ואני להשמיד להרוג ולאבד אמר כל הדין ממונא למאן הוא תרעא ליפתח וליעול וליסב כל מאן דבעי באותה שעה אמר הקב"ה למלאך שממונה על השינה בני בצרה והרשע הזה ישן על מטתו לך ונדוד את שנתו]. ד"א בלילה ההוא. נדדה שנת גבריאל שהיה מטרף לבו של אחשוורוש מפני תפלתו של מרדכי אמר כפוי טובה לך ושלם טובה לבעליה למרדכי התחיל אומר מי עשה לי טובה שלא עשיתי לו טובה שכן הוא אומר להביא את ספר הזכרונות דברי הימים וגו' א"ר לוי בנו של המן היה נוטרו של מלך והיה עומד וקורא לפניו ופתח את הספר וקרא את הכתב לפניו וימצא כתוב התחיל גל את הספר וקפץ לפניו אשר הגיד מרדכי על בגתנא ותרש וגל את הספר אמר לו המלך עד מתי אתה גל את הספר קרא מה שלפניך אמר איני יכול לקרות גל הספר ונמצא כתוב אשר הגיד מרדכי על בגתנא ותרש ויש אומרים לא נמצא כתוב אשר הגיד מרדכי אלא הכתובים נקראין מעצמן שכן הוא אומר ויהיו נקראים לפני המלך והיו קוראים לא נאמר אלא ויהיו נקראים היה הכתב נקרא מעצמו

ויש אומרים אליהו בא וכתבן מפני מה שכן כתיב וימצא כתוב ואין אומר וימצא אלא למה שאבד וכיון שאבד והיו מזכירין לפניו מרדכי היתה שנתו באה התחיל לומר מה כבוד נעשה לאיש הזה שכן כתיב ויאמר המלך מה נעשה יקר וגדולה למרדכי על זה אמרו לו לא נעשה עמו דבר אף ישראל כשהיו מזכירין לפניו היה ישן כיון שהתחיל לישן לעיתותי בקר המן דופק על פתחו אמר המלך מי הוא זה לא יבא בשלום לפני כשישן המלך היה רואה בחלומו המן עומד והסייף בידו והיה מבקש להרוג את המלך והיה המן נכנס שלא ברשות נבעת המלך משנתו אמר המלך מי בחצר והלא כל היום הזה מי אמר מי בחצר אלא שראה בחלומו שהיה המן מבקש להרגו אמרו לו הנה המן עומד בחצר אמר אינו חלום אלא אמת הוא ויאמר המלך יבא כיון שבא א"ל המלך מה לעשות לאיש אשר המלך חפץ ביקרו ויאמר המן בלבו למודים הם הרשעים לומר בלבן וכן הוא אומר ויאמר עשו בלבו (בראשית כז מא) וכתב האומרה (בלבה) [בלבה] אני ואפסי עוד (ישעיה מז ח) וכתב ויאמר המן בלבו התחיל מתגאה למי יחפוץ המלך מי גדול ממני מי מכובד ממני כל מה שאני שואל לעצמי אני שואל א"ל אדוני המלך איש אשר המלך חפץ ביקרו יביאו לבוש מלכות אשר לבש בו המלך ביום שמלך וסוס אשר רכב עליו המלך ביום שמלך וכתר מלכות שניתן בראשו ביום שמלך כיון ששאל הכתר נשתנו פניו של מלך אמר זו היא שראיתי בחלומי שהוא היה מבקש להרגני כיון שראה המן כן לא הזכיר את הכתר חזר ואמר ונתון הלבוש והסוס וגו' א"ל המלך לך ועשה כן למרדכי היהודי אותה שעה נבהל המן וגרם לו מיתה עליו אמר שלמה עוונתיו (ילכדו) [ילכדו] את הרשע ובחבלי (חטאתיו יתמוך) [חטאתו יתמך] (משלי ה כב) היה סבר שהיה שואל לעצמו ולנפשו ולא שאל אלא למרדכי על המן אמר דוד חטאת פימו דבר שפתימו וגו' (תהלים נט יג) ועל מרדכי כתיב ימלא ה' כל משאלותיך (שם כו ו) א"ל אדוני המלך הרבה מרדכי יש בגוים א"ל היושב בשער המלך א"ל הרבה מרדכי ישנו בעולם א"ל מרדכי היהודי א"ל בבקשה ממך אל תעשה אותי שחוק בכל המדינות האיש הזה שאתה רוצה לכבדו שונאי הוא שירדתי עמו בפרוזבטיים ואינו ראוי לכבדו בכבוד הזה והצליב התקנתי ובאתי ונכנסתי לשאול אותנו ממך ושלחתי כתב לכל האחד פנים והפחות. ואת מבקש לגדל את מרדכי עלי א"ל המלך עד מתי אתה מרבה שיחה לפני אותה שעה הלך המן לבית גנזי המלך ונטל הלבוש וגדולי המלכות עמו ומשך את הסוס עמו ובא מבשר את מרדכי א"ל מה אתה יושב הרי נכנס המן לשאול אותך מן המלך לתלות אותך אותה שעה הלך מרדכי וחילק את החכמים לצד אחד והתלמידים לצד אחד יונקים חלוצי שדים תלמידים קרועי בגדים נשים שערן סתור בניהם כבני צאן שמנעו מהן חלב והיו בוכין ומספידין על מרדכי ועל נפשותיהן והן היו אומרים עד מתי אלקים יחרף צר (תהלים עד י) הוא ששמואל אמר לשאול שראה בנבואה מספד הזה ויאמר שמואל ומה קול הצאן הזה באזני (ש"א טו יד) ושמע הקדוש ברוך הוא את תפילתן ואת תפלת מרדכי ועליהם אמר דוד כי רגע באפו חיים ברצונו וגו' (תהלים לו ו) א"ל לוי כשראה מרדכי את המן שהיה מושך הסוס היה מתיירא אמר כך שאלני למרמסני בסוס ראה אותו כך וספקלטור עמו ואמר מרדכי לפני הקב"ה רבונו של עולם אתה כתבת בתורתך ישראל אשר בך אתפאר (ישעיה מט ג) מה מועיל לפניך אם יהרגני זה הרשע והוא יהיה משתבח באותה שעה אמר מרדכי איה חסדיך הראשונים (ה') [אדני] נשבעת לדוד באמונתך (תהלים פט ו) ואח"כ אמר תהא מיתתי כפרה על כל עוונותי כיון שקרב המן אצלו אמר לו אתה יושב וריבונך ומרך הורג אותי שנצחו שקליך לעשרת אלפים ככר כסף דילי אמר לו מרדכי אתה בקשת לבטל מה שאמר דוד הפכת מספדי למחול לי פתחת שקי ותאזרני שמחה (תהלים ל יב) אמר לו המן הסר את שקך ולבוש את הלבוש הזה ורכוב את הסוס הזה אמר לו שוטה שבועלם אני יושב על האפר וגופי מנוול ואני לובש לבוש מלכות איני לובש עד שתרחיצי ותספרני הלך ובקש ספר ולא מצא התחיל עומד והיה מגלחו שכן הוא אומר ויספר המן ביקש להרחיצו ולא היה שם פרביטים ושטף המן את המרחץ אמר רבי לוי איפשר לדברים הללו כל חכם שדורש שלא כהוגן כנביא מתנבא שקר

וכן הוא אומר ונשאו את עונם כעון הדורש כעון הנביא יהיה (יחזקאל יד י) ואמר לו מרדכי כתיב בתורה שקץ תשקצנו (דברים ז כו) משהרחיצו א"ל רכוב על הסוס א"ל מרדכי ברכי כשלו מצום ובשרי כחוש משמן (תהלים קט כד) שהתענית עליך ועל ביתך ואין בי כח לישב על הסוס השפל במותיך ואדרוך עליהן ואבוא על הסוס מיד כרע המן לפני מרדכי ונתן מרדכי רגלו על צוארו של המן ונגע פיו של המן לארץ אמר מרדכי הבטיחנו הקדוש ברוך הוא כשאנו עושין רצונו כתיב אשריך ישראל מי כמוך וגו' ואתה על במותימו תדרוך (דברים לג כט) כשעלה מרדכי על הסוס היו הכל מקלסין לפניו ואבוקות דולקות כנגדו והוא אומר הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו (תהלים קיח א) עד שהוא גומר כל הפרשה כולה והן עונין אחריו א"ר לוי המן קרא ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו וישראל עונין לא המלך שבארץ אלא המלך שבשמים בתו של המן הציצה בעד החלון וראתה אותו באותו קלון ונפלה ומתה:

וישב מרדכי אל שער המלך. א"ר לוי כל שהוא עוטה השק ומתענה אינו מעביר את השק מבשרו עד שיעשה לו הקב"ה מה שהוא מבקש. וישב מרדכי אל שער המלך. לשקו ולתעניתו והמן נדחף אל ביתו אבל וחפוי ראש ובידו ארבע מלאכות בלן וספר וגולייר וכרוז:

[אם מזרע היהודים]. אמרו אין אומה עולה במעלה שנייה או עליונים או תחתונים התחיל לעלות אין אתה יכול לעמוד מפניו אמרו לו אוהביו כשאמרנו לך בראשונה לעשות צלוב היינו סוברים שהוא מבני אדם שאינם מזכירים להקדוש ברוך הוא עכשיו אם מזרע היהודים מרדכי אם מאותה אומה שנפלו לכבשן ומאותן שנפלו לבור ומאותן שנמלטו מן האומות לא תוכל לו כי נפול תפול לפניו:

עודם מדברים עמו. אמרה אסתר יודעת אני שהוא דוכסין ובניו איפייטון בכל העולם אלא עד שלא יכתוב להון איגרות וימרדו על המלך עד שלבו מטורף. עודם מדברים עמו וגו' ויאמר המלך גם ביום השני וגו' ובשביל שלא הגידה לו את עמה ואת מולדתה כעס עליה:

מי הוא זה ואי זה הוא. אמרה לו אדוני המלך אינו אדם אחר אלא איש צר ואויב צר לעליונים ואויב לתחתונים צר לאומות ואויב לבניהם באותה שעה עלתה חמתו של מלך והיה השטן מבער בו וירד לגינת הביתן והיה נדמה לו כאילו בניו של המן מקצצין את האילנות וכיון שראה המלך שהיו מקצצין את האילנות הייתה חמתו בוערת בו והיה המן עומד ומתחנן לפני אסתר המלכה ומבקש על נפשו אמר המלך זיווג אותנו עם אסתר שיהרג אותי עד שהמלך נכנס בא המלאך ודחפו על מיטתה של אסתר שהיתה יושבת עליה שכן הוא אומר הגם לכבוש את המלכה עמי בבית ועל אותה שעה נאמר ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו (משלי טז ז):

ויאמר חרבונה. חרבונה שונאו של מרדכי היה ומחייב להמן עליו נאמר נפל שור רבו שוחטיו אמר חרבונא וכי רעה זו בלבד עשה לך הוא היה עם בגתן ותרש באותו עצה תדע לך שכן היה שכשהודיעך מרדכי הדבר שטמון היה הנחש בקיטון מיד שוטמו והכין לו צליב והרי הוא בביתו של המן מיד אמר המלך תלוהו עליו הה"ד ישוב עמלו בראשו ועל קדקדו חמסו ירד (תהלים ז יז) וכתוב וגולל אבן אליו תשוב (משלי כו כז) גולל אבן זה ביתו של יעקב שנמשל כאבן שנאמר ונאספו שמה כל העדרים וגללו את האבן (בראשית כט ג) אליו תשוב זה המן שזעזע את האבן ושבה אליו. אמרו חכמים שהעץ של המן של ארז היה שהשליך המן גורלות על הגפן ולא השלימה בידו אמר ישראל נמשלו בו שנאמר גפן ממצרים תסיע (תהלים פ ט) השליך על הזית ולא עלתה בידו ששישראל נמשלו בו שנאמר זית רענן יפה פרי תואר (ירמיה יא טז) השליך על התפוח ולא עלתה בידו שסיני נמשלה בו שנאמר תחת התפוח עוררתיך (שה"ש ח ה) השליך על הרימון ולא עלתה בידו לפי שהחכמים נמשלו בו שנאמר הנצו הרימונים (שה"ש ז ט) השליך על התמרה ולא

עלתה בידו שבו נמשלו חנניה מישאל ועזריה שנאמר אעלה בתמר (שה"ש ו א) האגוז ולא עלתה בידו שבו נמשלו כנסת ישראל שנאמר אל גנת אגוז ירדתי (שה"ש ו א) השליך על הערבה ועל ההדס ועל האתרוג ולא עלתה בידו שהם פרקליטין לישראל שנאמר ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וכפות תמרים וגו' (ויקרא כג מו) השליך על הקנה א"ל הקב"ה שוטה נמשלו ישראל כקנה שהוא עומד במים והולך עם כל רוח ורוח ואעפ"י שהמים קשים הקנה עומדת במקומה כך ישראל הולכין עם כל אומה ואומה שנאמר כאשר ינוד הקנה במים (מ"א יד טו) והוא במקומו עומד ובני אשור נמשלו כארז שהרוח שוברתו שנאמר אשור ארז בלבנון (יחזקאל לא ג) הרי קורה של ארז מוכנת לך ולבניך מששת ימי בראשית שנאמר ויתלו את המן על העץ אשר הכין למרדכי וחמת המלך שככה חמת של מלך מלכי המלכים ואין צריך לומר וחמת המלך שככה:

איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי. אמר ישעיה בטרם תחיל ילדה וגו' (ישעיה סו ז) אומנתו של הקדוש ברוך הוא אינו דומה לאומנות של בשר ודם שהוא רואה את המכה ומתקן את הרטיה עד שלא הביא את המבול התקין את נח שנאמר נח איש צדיק תמים היה בדורותיו (בראשית ט ו) מה היה מתוקן לדבר כיוצא בו אחד היה אברהם (יחזקאל לג כד) מתוקן היה לקנות שמים וארץ שנאמר ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ (בראשית יד יט) כיוצא בו וירא אלקים את בני ישראל וידע אלקים (שמות ב כה) ומי מתוקן לגואלן ומשה היה רועה (שם ג א) כיוצא בו ויגש הפלשתי השכם והערב (ש"א יז טז) ומי מתוקן להרגו ודוד בן איש אפרתי היה (שם שם יב) ואומר רועה היה עבדך לאביו בצאן (שם שם לד) ואף כאן עד שלא עמד המן העמיד הקב"ה גואלם שנאמר איש יהודי היה:

ויהי אומן את הדסה היא אסתר בת דודו וגו'. לקיים מה שנאמר בטרם תחיל ילדה וגו' (ישעיה סו ז) וכן לעתיד לבוא את מוצא ביום שחרב בית המקדש נולד הגואל הוא שכנסת ישראל אומרים אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי כי אשב בחושך ה' אור לי (עמוס ז ח) [כשחשבתי שאני יושב באפילה שנאמר במחשכים הושיבני כמתי עולם (איכה ג ו) שם צוה לי אורה שנאמר ה' אור לי] ושם במדינה הגואל והנגאל נתונים שם שנאמר שם ירעה עגל ושם ירבוץ וכלה סעפיה (ישעיה כז י) וכן הוא אומר משא דומה אלי קורא משעיר שומר מה מלילה שומר מה (מלילה) [מליל] (ישעיה כא יא) וכן הוא אומר מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה (ישעיה סג א) לקיים מה שנאמר איש יהודי:

[ד"א איש יהודי]. וכי היה משבט יהודה ולא משבט בנימין היה שנאמר איש ימיני מה ראה הכתוב שקראו יהודי אלא שירדו השבטים למצרים אצל יוסף וראה בנימין עמהם ונתן הגביע באמתחת בנימין ונמצא באמתחתו ואמר האיש אשר ימצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד (בראשית מד יז) א"ל בבקשה ממך כבר יש בידי רעה אחת שאמרתי לאחיי לכו ונמכרנו לישמעאלים (בראשית לז כז) וזאת תביא לי ותחזור לאותה רעה לאחי מכרתי וזה נטלתי מאבי להחזירו אצלו ואת נוטלו לעבד אין לי עמידה לא לפני הקדוש ברוך הוא ולא לפני אבי חייב אני להיות עבד שמכרתי את יוסף אחי בדין הוא שאעשה עבד תחתי וכן הוא אומר ועתה ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדוני (שם מד לג) למה כי עבדך ערב את הנער מעם אבי וגו' (שם שם לב) ואמר שלמה בני אם ערבת לרעך תקעת לזר כפיך (משלי ו א) א"ל הקב"ה אתה מסרת נפשך לעבד תחת בנימין חייך הגואל שעתיד לעמוד לישראל לשמך אני כותבו לכך נאמר איש יהודי:

ד"א איש יהודי. וכי משבט יהודה היה ומה ראה לתלות ביהודה א"ר לוי כשמרד אבשלום על דוד ויצא דוד בורח מלפניו שנאמר ויאמר דוד אל העם קומו ונברחה (ש"ב טו יד) קדמו שמעי והיה אומר דברים של צרה והיה מרגמו באבנים שנאמר והיה משם (יצא איש) [איש יוצא] ממשפחת (בנימין) [בית שאול] ושמו

שמעי בן גרא יצא [יצוא] ומקלל (ש"ב טוה) וכתוב כה אמר שמעי בקללו צא צא איש הדמים ואיש הבליעל (שם שם ז) ראה דברים קשים שהשמיעו באותה שעה איש הדמים ואיש הבליעל מה היית אומר אין חטא נתבע ליפרע ממך יעבור אדם עבירה וכתוב על פנקס שלו ועכשיו השיב ה' (עליך) [עליך ה'] את כל דמי בית שאול (אדוניך) אשר מלכת תחתיו ויתן ה' את המלוכה ביד אבשלום בנך והנך ברעתך כי איש דמים אתה (שם שם ח) ולא די לו שדיבר וקילל אלא ויסקל באבנים את דוד ואת אנשיו בוא וראה צדקתו של דוד וענוותנותו שא"ל אבישי למה יקלל הכלב המת את אדוני המלך אעברה נא ואסירה את ראשו (שם שם ט) א"ל דוד מי שנתפקד מן הקדוש ברוך הוא לכבדני הוא רודפני וזה לא יקללני שנאמר הנה (זה) בני אשר יצא ממעי מבקש את נפשי (שם שם יא) למה שטר אני חייב להקב"ה והוא גובה ממני הניחו לו ויקלל כי אמר לו ה' (שם שם) כשנהרג אבשלום בא שמעי והיה מבקש ממנו מחילה נפל לפניו וא"ל אל יחשוב אדוני העון כלום הקדוש ברוך הוא מבקש מבריותיו אלא שיאמרו חטאנו שנאמר הנני נשפט אותך על אומרך לא חטאתי (ירמיה ב לה) אני מודה בי שחטאתי והנה באת היום ראשון לכל בית יוסף (ש"ב יט כא) אמר לו אבישי התחת (כן) [זאת] לא יומת שמעי וגו' (שם שם כב) ויאמר דוד מה לי ולכם בני צרויה [כי תהיו לי היום לשטן] היום יומת איש בישראל (שם שם כג) כי עשה ה' תשועה גדולה בישראל והוא ממשפחת בית שאול לא יומת איש בישראל. ד"א שאמר הנה באתי היום ראשון לכל בית יוסף (ש"ב יט כא) והוא אינו אלא מבנימין ולמה אמר מיוסף אלא מה יוסף גמלוהו אחיו רעה והוא גמל להם טובה שנאמר ועתה אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם וגו' (בראשית נ כא) לכך אמר ראשון לכל בית יוסף. ד"א היום יומת איש בישראל (ש"ב שם) אמר דוד ברוח הקודש איש אחד יעמוד ממנו ועתיד הקב"ה לעשות תשועה גדולה על ידו ובזכותו ונקרא איש יהודי אמר הקדוש ברוך הוא לדוד אתה הצלת לשמעי שלא ימות בשביל שיוולד הצדיק על שבטך אני כותבו שנאמר איש יהודי וגו' עליו נאמר זכר צדיק לברכה (משלי י ז) זה מרדכי ושם רשעים ירקב (שם) זה המן:

ד"א איש יהודי וגו'. זש"ה כאשר ימצא התירוש באשכול ואמר אל תשחיתוהו כי ברכה בו (ישעיה סה ח) כשם שאמר דוד היום יומת איש בישראל ולא הניחיהו להשחית זרע ישראל כן אעשה למען עבדי לבלתי השחית הכל (שם שם):

ד"א איש יהודי. עליו נאמר מה שהיה הוא שיהיה (קהלת א ט) מה הגאולה נעשית על ידי איש יהודי כך עתיד לעשות שנאמר כה אמר ה' [צבאות] בימים (ההם) [ההמה] אשר יחזיקו עשרה אנשים [מכל לשונות הגוים והחזיקו] בכנף איש יהודי וגו' (זכריה ח כג):

ד"א איש יהודי. למה נקרא איש יהודי א"ר יוסי בשעה שעשה אחשוורוש את המשתה נכנסו כל היהודים עמהם ואכלו תבשילי גוים שנאמר ובמלאת הימים האלה עשה המלך וגו' ומרדכי לא אכל עמהם ולא שתה לכך נקרא איש יהודי:

אחר הדברים האלה גדל המלך אחשוורוש וגו'. זש"ה בפרוח רשעים כמו עשב (תהלים צב ח) לא נמשלו רשעים אלא כמו עשב שנאמר אחריב הרים וגבעות וכל (עשבכם) [עשבם] אוביש (ישעיה מג טו) וכן הוא אומר גלה חציר (משלי כז כה) אלו רשעים ונראה דשא (שם) אלו הצדיקים וכל זמן שהרשעים בעולם אין הצדיקים נראין שנאמר בקום רשעים יסתר אדם (שם כח כח) אלו הצדיקים שנקראו אדם שנאמר אדם אחד מאלף מצאתי (קהלת ז כח) ואומר ואתנה צאני צאן מרעיתי אדם אתם (יחזקאל לד לא) ונאספו עשבות הרים (משלי שם) אלו הגוים אויביהם של ישראל יפה אמר דוד בפרוח רשעים כמו עשב (תהלים צב ח) מה העשב הזה כשהוא קטן אין אדם יודע מה הוא אבל הקוצים מיד יודעים מה הוא ומיד כשהוא מתגדל

הקוצים נראין כך אמר הקב"ה אני מכיר הרשעים ממעי אימותם מה הם עתידין להרשיע שנאמר זורו רשעים מרחם וגו' (תהלים נח ד) כן הקדוש ברוך הוא אומר לסנחריב וצאתך ובואך ידעתי ואת התרגזך עלי (ישעיה לז כח) אמר הקב"ה אם הורגן כשהם קטנים נתתי פתחון פה לבאי עולם שהם אומרין אחרי מה שהוא רוצה לעשות עושה ואין אחר שמוחה בידו כשם שנאמר וכמצביה עביד בחיל שמיא (ובדירא) [ודארי] ארעא ולא (אינש) [איתי] [דימחה] [די ימחה] בידיה ויימר ליה מה (את עביד) [עבדת] [דניאל ד לב] אמר הקדוש ברוך הוא מכיר הייתי לנמרוד ותליתי לו עד שיפיל את אברהם לכבשן האש מכיר הייתי לעשו ותליתי לו עד אשר יקרבו ימי אבל אבי (בראשית כז מא) מכיר הייתי ללבן ותליתי לו עד שאמר יש לאל ידי לעשות עמכם רע (שם לא כט) מכיר הייתי לפרעה ותליתי לו עד שאמר מי ה' אשר אשמע בקולו (שמות ה ב) מכיר הייתי לנבוכדנצר ותליתי לו עד שאמר אעלה על במתי עב אדמה לעליון (ישעיה יד יד) וכן הוא אומר (מאן) [מן] הוא (אלהא) [אלה] דישזבינכון מן ידי (דניאל ג טו) מכיר הייתי את המן והייתי יכול להורגו עד שהוא קטן ותליתי לו וגידלתיו בעולם להודיע לכל באי עולם מה רשעו לקיים מה שנאמר בפרוח רשעים כמו עשב ומי הודיעו גדולתם של אלו ויציצו כל פועלי און להשמדם עדי עד ואתה מרום לעולם ה' (תהלים שם):

ד"א אחר הדברים האלה גידל המלך וגו'. זש"ה (דומו) [רומן] מעט ואיננו וגו' (איוב כד כב) ואומר (ועמל שפתימו ואינמו) [עמל שפתימו יכסימו (תהלים קמ י)] ואומר ימיטו עליהם גחלים באש (יפלו) [יפילם] במהמורות בל יקומו (שם שם יא):

ד"א אחר הדברים האלה גדל המלך אחשוורוש את המן וגו'. עליו נאמר אם יעלה לשמים שיאו וראשו לעב יגיעו כגללו לנצח יאבד (איוב כז) אם יעלה לשמים שיאו וינשאהו וראשו לעב יגיע כסאו של רשע ואין ראש אלא כסא שנאמר ויעש המלך כסא שן גדול וגו' ושש מעלות לכסא וראש עגיל לכסא מאחרי (מ"א י יח ט). ד"א וראשו לעב יגיע זה מרדכי שבתפילתו ובהטחתו איבד המן הרשע שנאמר גול (אל) [על] ה' דרך ובטח עליו והוא יעשה והוציא כאור צדקך ומשפטך כצהרים (תהלים לז ה ו). ומרדכי יצא מלפני המלך ליהודים היתה אורה ושמחה. כגללו לנצח יאבד אלו אוהביו של המן וזרש אשתו שנאמר ויבא את אהביו ואת זרש אשתו ויספר להם המן את כבוד עשרו וגו' אחר שאמר להם כבוד עשרו וגדולתו מה אמרו לו יעשו עץ גבוה חמישים אמה וגו':

בלילה ההוא נדדה. והכתוב צווח זמרו לה' חסידיו והודו לזכר קדשו כי רגע באפו חיים ברצונו וגו' (תהלים ל ה ו) סוף הדבר נתפש בקלון ואמר לו קח את הלבוש ואת הסוס וגו':

וישב מרדכי אל שער המלך. והכתוב צווח ברעתו ידחה רשע וחוסה במותו צדיק (משלי יד לב):

ויספר המן לזרש אשתו ולכל אוהביו. מה אמרו לו אם מזרע היהודים מרדכי אמרו חכמים בראשונה אמרו אוהביו ובאחרונה אמרו חכמיו שאמרו דברי חכמה כי נפול תפול לפניו מפלתן של רשעים אין להם עמידה שכן כתיב נפלה נפלה בבל (ישעיה כא ט) אבל הצדיקים אע"פ שנופלים הן עומדים שנאמר כי שבע יפול צדיק וקם ורשעים (באחת יכשלו) [יכשלו ברעה] (משלי כד טז) וכן כי יפול לא יוטל כי ה' סומך ידו (תהלים לז כד) וכן אל תשמחי אויבתי כי נפלתי קמתי (מיכה ז ח) אבל הרשעים נופלים ואינן עומדים שנאמר כי נפול תפול לפניו. אחר שאמרו לו הדבר הזה מיד נחטף שנאמר עודם מדברים עמו וסריסי המלך הגיעו ויהבילו את המן וגו' לקיים מה שנאמר רואיו יאמרו איו (איוב כז) ואף על פי שנתגדל ונתגאה זכות מרדכי הפילו לקיים מה שנאמר אם יעלה לשמים שיאו וראשו לעב יגיע כגללו לנצח יאבד רואיו יאמרו איו. כתיב אחר הדברים האלה גדל המלך אחשוורוש וגו' וכל עבדי המלך אשר בשער המלך כורעים ומשתחווים להמן

למה היו כורעים ומשתחוים לו יש אומרים נתן אלקיו על לבו וכך היה מהלך ומהרהר בלבו לומר אם ישתחוה לו מרדכי נמצא עובד ע"ז לכך נאמר ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה. ד"א ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה. אלא אמרו חכמים מרדכי היה משבטו של בנימין והוא אומר לבנימין אמר ידיד ה' ישכון לבטח עליו (דברים לג יב) הרי שהיתה השכינה שרויה אצלו אמר מרדכי אני איני יכול להחניף לרשע שאני טעון סגנום של מלך ואיפשר לי להשתחוות לו אלא שלא ייזל השכינה השרויה אצלי על כתפיי לכך נאמר ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה אמר הקב"ה הכתבתי כי לי תכרע כל ברך תשבע כל לשון (ישעיה מה כג) וכן כתיב לפניו יכרעו כל יורדי עפר ונפשו לא חיה (תהלים כב לא) ורשע זה רוצה שיהיו כורעין לפניו לרעתו עושה את החטא הזה והכתוב אמר חטאים תרדף רעה ואת צדיקים ישלם טוב (משלי יג כא) חטאים תרדף רעה וכל כך למה שהקדוש ברוך הוא דן לכל אדם לפי מעשיו שנאמר אני ה' חוקר לב (ובוחן) [בוחן] כליות (לתת) [ולתת] לאיש כדרכיו (וכפרי) [כפרי] מעלליו (ירמיה יז י) וכן אמר אליהוא לכן אנשי לבב שמעו לי חלילה לאל מרשע ושדי מעול למה כי פועל אדם ישלם לו (איוב לד יא) ולא להמן בלבד שלם הקב"ה אלא לכל מסייעיו שנאמר ביום אשר שברו אויבי היהודים לשלוט בהם ונהפוך הוא (אסתר ט א) ועליהם נאמר כעל גמולות כעל ישלם וגו' (ישעיה נט יח):

איש יהודי היה בשושן הבירה. זהו שנאמר ברוח הקודש על ידי דוד מלך ישראל יקדמוני ביום אידי ויהי ה' למשען לי (תהלים יח יט) כנגד מי אמרו למקרא הזה לא אמרו אלא כנגד כנסת ישראל אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם אלמלא רחמיך כבר הייתי נאבדה מן העולם מהו ביום אידי שאין אומות העולם מתגרות בישראל עד שמזכירין עונותיהם של ישראל שתי פעמים אחת בימי עמלק ואחת בימי המן שנאמר כי מחה אמחה את זכר עמלק (שמות יז יד) מאי כי מחה אמחה אחת של זרע עמלק ואחת זכרו של המן וזהו שאילה ששאל הגמון אחד את ר' מאיר א"ל עם בזוי אתם כשם שאמר לכם המן א"ל ר' מאיר מפני מה א"ל עבד אחד יש לי וביישתי אותו בושה גדולה והוצאתי אותו מתוך ביתי ואמרתי לו אין אני רוצה בך הלך אותו העבד וקנה לו אדון אחד לעצמו כך טרד אתכם קונכם והגלה אתכם לבינינו במעשינו ואתם מבקשים ללמוד או לאו א"ל ר' מאיר יש לי בן אחד ואני אוהב אותו ביותר ומתוך מאכל ומשתה עבר בדרכים מכוערים וטרדתי אותו והוצאתי מביתי וקבעתי לו זמן ואמרתי לו אם אתה חוזר בתשובה אני מחזירך לביתי כל זמן וכל אותן השנים שקבעתי לו זמן הוא יושב ובוכה וצועק עד שאחוס עליו ואומר לו הלוך בדרכים הראשונים וחזור בתשובה אף אנו בניו של מקום ומפני גיאות שהייתה בנו כעסנו אותו ומרדנו לפניו וטרדנו לביניכם ונשבע לנו עד עת קץ עכשיו נעשה תשובה וירחם עלינו ויחזירנו לארצינו ואם בדרכים מכוערים נלך לא יחזירנו לארצנו א"ל ההגמון יש להם חזרה א"ל ר' מאיר כתיב ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב נאום ה' (ישעיה נט כ) וכבר נשבע הקב"ה בשמו שיחזיר אותנו אמר ליה ההגמון שמא לציון ולא לכם א"ל וכבר כתיב ופדויי ה' ישובון ובאו (לציון) [ציון] ברנה (ישעיה לה י) א"ל שמא דור המדבר הוא מחזיר ותו לא א"ל ר' מאיר כבר כתיב כולם נקבצו באו לך (שם מט יח) א"ל ההגמון שמא על החיים חוזר ועל המתים אינו חוזר אמר לו ר' מאיר כבר כתיב יחיו מתוך נבלתי (בל) יקומון הקיצו ורננו שוכני עפר (ישעיה כו יט) א"ל שמא מתים יקומון נפלים בל יקומון א"ל כבר כתיב נבלתי יקומון הדומין לנבלות א"ל אתה נצחת אותי אתם אמת ותורתכם אמת לכך נאמר יקדמוני ביום אידי:

ד"א איש יהודי היה. מלמד שהיה מרדכי שקול בדורו כמשה בדורו מה משה עמד בפרץ שנאמר משה (בחיורו) עמד בפרץ (תהלים קו כג) אף מרדכי עמד בפרץ שנאמר דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו ואין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתני אל תעזבו (משלי ד ב) ומה משה היה יודע שבעים

לשון ולמד לזקנים שנאמר ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש הזקנים (במדבר יא כה) אף מרדכי היה יודע שבעים לשון שנאמר ומרדכי בלשון (נחמיה ז ז):

ד"א איש יהודי. מאי יהודי שייחד שמו של הקדוש ברוך הוא לכל באי עולם אימתי בזמן שלא כרע להמן וכי מרדכי עובר על גזירת המלך אלא כשצוה אחשוורוש להשתחוות להמן הלך אותו רשע וחקק ע"ז על לבו אמר כדי שישתחוו ישראל לע"ז וכדי שיתחייבו כלייה וכשהיה עובר לפני מרדכי היה מתגאה על סוסו והיה מרדכי מגביה ידו כלפי מעלה אמר לו יש לנו אדון שמתגאה על גאים היאך נעזוב אדון שהוא חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים ונשתחוה לע"ז שעל לבך שאין בו ממש בשר ודם היום אתה כאן ומחר בקבר מיד כעס המן כעס גדול:

ד"א איש יהודי היה בשושן הבירה. מלמד שהיה שקול כאברהם אבינו באברהם כתיב היה יהיה (בראשית יח יח) במרדכי כתיב היה בשושן הבירה אברהם מסר עצמו על קדושת השם ומרדכי מסר עצמו על קדושת השם:

ושמו מרדכי. ששמו מתקבל ונאה על הבריות. בן יאיר. בן שהאיר עיניהם של ישראל. בן שמעי. בן ששמע הקב"ה את תפילתו. בוא וראה כמה זכותה של אשת שמעי בשעה שברחו צדוק ואביתר שבקש אבשלום להורגן מצאו דלת בית שמעי פתוחה נכנסו לשם וירדו לתוך הבור מיד באתה אשת שמעי ופרסה מסך על פי הבאר ותשטח עליו הריפות שנאמר ותקח האשה ותפרוש המסך על פני הבאר ותשטח עליו הריפות (ש"ב יז ט) ופרעה את ראשה וישבה על המסך שעל פי הבאר כאשה הנפנית לצורכה ובאו עבדי אבשלום ומצאוה שהייתה יושבת וראשה פרועה אמרו עבדי אבשלום איפשר שהצדיקים בתוך הבאר וזאת יושבת עליה מיד חזרו אמר הקדוש ברוך הוא הואיל ועל ידה נמלטו שני הצדיקים עתידה שיצאו ממנה שני צדיקים שיפדו את ישראל ומאן נינהו מרדכי ואסתר. בן קיש. שהקיש על דלתי רחמים ונפתחו לו. איש ימיני. שהגביה ימינו של הקב"ה בשעה שעשה נקמה בהמן הרשע כן יגביה הקדוש ברוך הוא ימינו שנאמר (ישעיה לה י) ופדויי ה' ישובון ובאו לציון ברנה שמחת עולם על ראשם ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה אמן:

סליק מגילה ואבא גוריון יושב בשמים עליון יעזרני שלא אהיה עני ואביון ויצילני מכל דביון וגם מכל רוח רעיון וירחיקני מן הכיעור ומן הדומה לו בדמיון לבל אכשל בזדון ובשגיון ויערב תורתנו בנו למען נהגה בה יומם ולילה בהגיון ויתננו לחן ולחסד ולרצון בעיני כל רואי בראיון וכן יהי רצון מלפני קונה הכל והיונה ליון שיבנה במהרה עיר ציון ואסובבה מזבח קודש בנקיון ואקריב עליו העולה והראיון חז"ק הסופ"ר וברוך השם עד כה עזרני כן יוסף חסדו תמיד ליעצני ובתורתו יחזקני אמן